Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Kancelář transferu technologií

Úvod do problematiky duševního vlastnictví

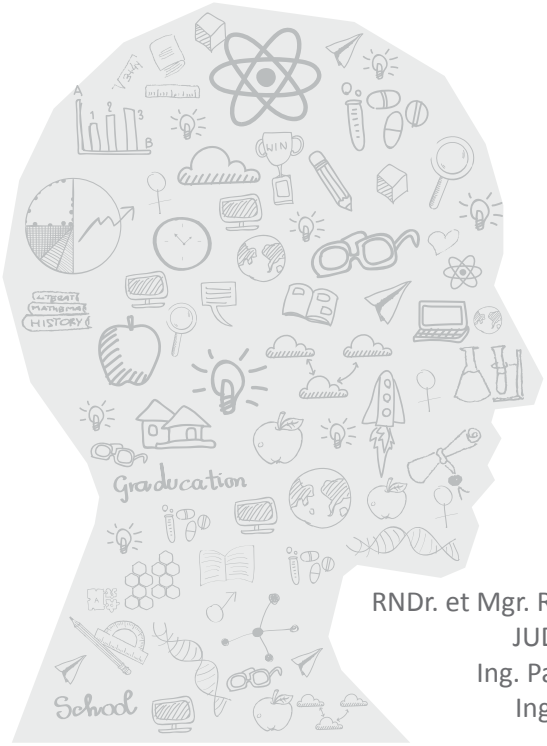

RNDr. et Mgr. Růžena Štemberková,
JUDr. Martin Slobodník,
Ing. Pavla Matulová, Ph.D.,
Ing. Petr Zdřálek, Ph.D.,
Mgr. Jan Černý

OBSAH

1. Ochrana duševního vlastnictví
    1.1. Úvod 7
    1.2. Autorské právo 8
    1.3. Průmyslově právní ochrana 9
2. Autorské právo v České republice
    2.1. Vývoj autorského práva 11
    2.2. Vývoj autorského práva v Českých zemích 11
    2.3. Autorské právo a autorský zákon 11
    2.4. Autorské dílo 12
    2.5. Autorská práva osobnostní 13
    2.6. Autorská práva majetková 13
    2.7. Copyrightová výhrada © 14
3. Zaměstnanecké dílo
    3.1. Školní dílo 17
    3.2. Nekalá soutěž a duševní vlastnictví 18
4. „Nechráněné“ nehmotné statky a jejich ochrana postihem nekalé soutěže
    4.1. Obchodní tajemství 21
    4.2. Know-how 21
    4.3. Goodwill 22
    4.4. Doménové jméno 22
    4.5. Obchodní firma 23
5. Nehmotné statky, právo duševního vlastnictví – zásady a teorie s jejich nakládáním
    5.1. Transfer technologií / transfer znalostí 26
    5.2. Schéma fází procesu transferu 27
    5.3. Stručná historie transferu technologií 27
6. Právní ochrana technických řešení
    6.1. Patentové právo 31
    6.2. Právo užitných vzorů 33
    6.3. Právní rámec patentů a užitných vzorů 33
    6.4. Ochrana průmyslových práv v zahraničí 35
    6.5. Patentová strategie 36
    6.6. Patentové informace a jejich analýza 36
    6.7. Hodnota vynálezu 37
7. Průmyslový vzor
    7.1 Rozsah a doba ochrany 39
8. Ochranné známky 43
9. Vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a jeho nástroje
    9.1 Nástroje vymáhání práv z průmyslového vlastnictví 47
    9.2. Protipirátský zákon a spolupráce s celními orgány 48
    9.3. Ochrana spotřebitele proti padělkům 49
    9.4. „Patentový“ soud 49
    9.5. Patentoví zástupci, prostředníci a rozhodci v této oblasti 49

10. Komercializace výsledků výzkumu a vývoje, její formy
10.1. Prodej patentů, užitného vzoru, průmyslového, ochranné známky 51
10.2. Licenční smlouva 52
10.3. Smlouva o dílo 54
10.4. Obchodní tajemství 55
10.5. Nástroj Open innovation pro komercializace výsledků výzkumu 56
11. Mezinárodní právo veřejné
11.1. Historie ochrany duševního vlastnictví 59
11.2. Mezinárodní systém právní ochrany 59
11.3. Právo EU v oblasti duševního vlastnictví 61
11.4. Mezinárodní právo soukromé 62
11.5. Rozhodné právo - kolizní normy 63
12. Ochrana duševního vlastnictví na Jihočeské univerzitě
12.1. Obecné schéma procesu komercializace 65
12.2. Schéma průmyslově právní ochrany na JU 67
Přehled grafů a schémat 72

ÚVOD

RNDr. et Mgr. Růžena Štemberková

Ochrana duševního vlastnictví patří mezi významná témata na každé výzkumné instituci či firmě, kde vznikají takové výsledky, které si jejich ochranu zaslouží. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích přikládá tomuto tématu a této oblasti velkou důležitost a z tohoto důvodu zřídila samostatný předmět ochrana duševního vlastnictví pro své studenty všech fakult.

Z hlediska předkládané publikace Vám přinášíme předběžný všeobecný přehled témat, které souvisejí s ochranou duševního vlastnictví, jeho dělením na autorsko právní oblast a na průmyslově právní oblast.

V rámci autorského práva se čtenář dozví základní informace z hlediska osobnostních a majetkových práv, copyrightové slovo - stejně jako náležitosti ohledně zaměstnaneckého díla, školní díla, nekalé soutěže, obchodního tajemství, know-how, goodwill, doménového jména a obchodního jména.

V oblasti průmyslově právní ochrany přinášíme základní přehled z hlediska právní ochrany vynálezů, užitných vzorů, ochranných známek či průmyslových vzorů. Zároveň stručnou charakteristiku mezinárodní právní ochrany.

Uvádíme též rozdíl mezi označením původu a zeměpisným označením.

V další kapitole se věnujeme oceňování duševního vlastnictví a vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a využitelných nástrojů.

V poslední části se věnujeme tématům spojených s komercializací výsledků vědy a výzkumu, jejích forem a různých možností s uplatněním výsledků VaV v komerčním prostředí, jedná se například o kolaborativní výzkum, prodej licencí, smluvní výzkum, založení firem start up, spin off apod. Tato kapitola referuje o tématech, které se dynamicky stále více rozvíjejí na společenské úrovni. Transfer technologií bezesporu přispívá k prohlubování spolupráce mezi vědeckými pracovišti a mezi firmami a umožňuje tak uplatnění výsledků VaV v praxi a jejich široké využití pro společenskou praxi.

Závěrečná kapitola pak seznamuje čtenáře s ochranou duševního vlastnictví na Jihočeské univerzitě a postupu v případě identifikace zajímavého výsledku vědy a výzkumu.

1. Ochrana duševního vlastnictví

JUDr. Martin Slobodník

1.1. Úvod

Duševní vlastnictví můžeme označit jako soubor práv k výsledkům tvůrčí duševní činnosti člověka. Duševní vlastnictví představuje práva k literárním, uměleckým, ale i vědeckým dílům, dále k výkonům výkonných umělců, zvukovým záznamům, vysílání, vynálezům, vědeckým objevům, průmyslovým vzorům, ochranným známkám, obchodnímu jménu a názvu.

Pojem duševního vlastnictví se podrobněji pokusila vymezit Světová organizace duševního vlastnictví (dále též jako „WIPO" – World Intellectual Property Organization), založená v r. 1967, ve Světové deklaraci o duševním vlastnictví z r. 2000, ve které je stanoveno, že se jedná o jakékoliv vlastnictví o kterém je všeobecný konsensus o jeho duševní povaze a které zasluhuje ochranu.[1] WIPO se stala v r. 1974 specializovanou agenturou OSN. Její hlavní činností je přispívat k ochraně duševního vlastnictví po celém světě, a to prostřednictvím podpory spolupráce mezi 179 členskými státy a podpory spolupráce mezi svazy na ochranu duševního vlastnictví *(Šulc, Bartoš, 2012).*

Duševní vlastnictví je rovněž pojmem, který v praxi souhrnně a obecně označuje práva vztahující se k duševní činnosti člověka, resp. k veškerým nehmotným statkům. Definici nehmotných statků však nevymezil autorský zákon, nýbrž občanský zákoník č. 89/2012 Sb., jakožto práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty. Podmínkou jejich užití je jejich hmotné zachycení (např. na papíře, jejich obrazové vyjádření apod.) nebo jiná objektivní smyslová vnímatelnost (např. prostřednictvím přednášky lektora). Právo duševního vlastnictví je založeno na zásadě teritoriality, která vymezuje jeho místní působnost. Dle citované zásady se vztahy duševního vlastnictví na území každého státu řídí a jsou chráněna právním řádem daného státu.

Práva k duševnímu vlastnictví můžeme rozdělit do dvou skupin, a to:

a) průmyslové vlastnictví – pod tento pojem řadíme: ochranné známky, patenty, průmyslové vzory, užitné vzory a jiné vynálezy;
b) autorská práva – literární, hudební, umělecká, fotografická a audiovizuální díla. WIPO je administrativním orgánem 23 mezinárodních úmluv, z nichž 16 se týká průmyslového vlastnictví a 6 autorského práva *(Šulc, Bartoš, 2012).*

[1] Viz blíže Světovou deklaraci o duševním vlastnictví z r. 2000, in concreto čl. 2.

1.2. Autorské právo

Autorské právo je užším pojmem ve vztahu k souhrnnému pojmu duševního vlastnictví. Jedná se o soubor osobnostních a výlučných majetkových práv autora. Zabývá se autorským dílem, proto ne každý, kdo něco tvoří, se stane autorem dle autorského zákona č. 121/2000 Sb. Autor jako nositel autorského práva je individuálně určená osoba. V České republice může být autorem výhradně osoba fyzická, nikdy se nebude jednat o právnickou osobu (ať už soukromého nebo veřejného práva). Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam *(srov. ustanovení § 2 zákona č. 121/2000 Sb.*

Dále autorský zákon upravuje vznik i zánik autorského práva, či právní ochranu autorství. Zákon poskytuje též odpovědi na otázky kdo má právo dílo užít, rozmnožit atd.

Autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, se může domáhat zejména:

- určení svého autorství;
- zákazu ohrožení svého práva, včetně hrozícího opakování, nebo neoprávněného zásahu do svého práva, zejména zákazu neoprávněné výroby, obchodního odbytu, dovozu nebo vývozu originálu nebo kopie či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti, i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy;
- sdělení údajů o původu neoprávněně zhotovené kopie či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího užití a o totožnosti osob, které se neoprávněného zhotovení, popř. rozšiřování účastní;
- odstranění následků zásahu do práva, zejména stažením neoprávněně zhotovené kopie či napodobeniny díla nebo pomůcky zamýšlené k odstranění, vyřazení z provozu nebo omezení funkčnosti technických zařízení nebo jiných prostředků k ochraně práv z obchodování nebo jiného užití, nebo zničením této kopie či napodobeniny díla nebo pomůcky;
- poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, zejména omluvou nebo zadostiučiněním v penězích, jehož výši určí soud (čímž však není vyloučena ani dohoda o narovnání) *(srov. ustanovení § 40 zákona č. 121/2000 Sb).*

Kolektivními správci autorských práv jsou nestátní organizace např.

OSA - Ochranný svaz autorský;

INTEGRAM - Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů;

OOA-S - Ochranná organizace autorská - Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl;

DILIA - Divadelní, literární, audiovizuální agentura.

1.3. Průmyslově právní ochrana

Mezi předměty ochrany průmyslového vlastnictví řadíme vynálezy, užitné vzory, průmyslové vzory, ochranné známky, zeměpisná označení či označení původu (práva k průmyslovému vlastnictví). Systém právní ochrany průmyslového vlastnictví zahrnující nejen patenty, vznikl uzavřením Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví v r. 1883. Touto multilaterální úmluvou byla vytvořena i Unie na ochranu průmyslového vlastnictví.

Již v samotném počátku měla širší dosah než na území Evropy a v jiných částech světa položila pevné základy systému právní ochrany předmětů průmyslového vlastnictví. Základní princip průmyslově právní ochrany stanovila i Dohoda TRIPS, tj. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, jejíž smluvní stranou je i Česká republika. Jedná se o právně závaznou mezinárodní smlouvu.

V České republice je právní úprava práv k průmyslovému vlastnictví obsažena v řadě zákonů, mezi které patří např.:

- zákon č. 14/1993 Sb. o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, kterým byl zřízen Úřad průmyslového vlastnictví ČR;
- zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách;
- zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích;
- zákon č. 355/2014 Sb., o působnosti orgánů Celní správy České republiky v souvislosti s vymáháním práv duševního vlastnictví;
- zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech.

Autorskoprávní ochrana vzniká automaticky vytvořením díla v objektivně vnímatelné podobě, zcela neformálně, zatímco o poskytnutí práva k předmětům průmyslového vlastnictví se musí žádat podáním přihlášky u pověřeného orgánu a zaplatit stanovené poplatky.

V České republice se podává u Úřadu průmyslového vlastnictví. Určitou výjimku z tohoto pravidla tvoří tzv. neregistrované průmyslové vzory, jejichž ochrana je zajištěna předpisy práva EU, které jsou závazné pro jednotlivé členské státy *(ÚPV, 2018).*

Existuje několik možností, jak ochránit předměty technického charakteru. Technické řešení lze chránit formou patentu na vynález, případně zapsaného užitného vzoru na základě formálního úkonu - podání přihlášky vynálezu, resp. užitného vzoru u Úřadu průmyslového vlastnictví a zaplacení správního poplatku. Princip ochrany spočívá v tom, že stát prostřednictvím Úřadu průmyslového vlastnictví poskytne přihlašovateli výlučné právo k předmětu ochrany s tím, že chráněné řešení bude zveřejněno.

Pokud vlastník řešení (původce, obchodní korporace) nechce, aby pro něho významné řešení nebo poznatky (know-how) byly zveřejněny, nezbývá mu nic jiného, než aby je utajil v souladu s ustanovením § 504 občanského zákoníku. K utajení poznatků a znalostí je důležité zvolit vhodná opatření, např. omezit přístup k řešení jen důvěryhodným osobám, které podepsaly dohodu o utajování a mlčenlivosti.

Jestliže vlastník řešení nemá zájem na zajištění průmyslově-právní ochrany a nechce, aby ochrana shodného řešení a výlučné právo k němu nebyly poskytnuty třetí osobě, měl by řešení kvalifikovaně zveřejnit. V případě, že si vlastník nezajistí některou z uvedených forem ochrany, musí počítat s tím, že shodné řešení může využívat kdokoliv.

Seznam literatury

Občanský zákoník. Srov. ustanovení § 2 zákona č. 121/2000 Sb. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

Občanský zákoník. Srov. ustanovení § 40 zákona č. 121/2000 Sb. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

Občanský zákoník. Srov. ustanovení § 496 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

Šulc P., Bartoš A. Autorské právo v otázkách a odpovědích. Pierot. 2012, s.233

Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV). Oficiální webové stránky. Dostupné z: http://www.upv.cz/cs/upv/nejcastejsi-dotazy-(faq).html [11.7.2018].

2. Autorské právo v České republice

JUDr. Martin Slobodník

2.1. Vývoj autorského práva

Počátky autorského práva sahají zhruba do roku 1445, ve kterém J. Gutenberg vynalezl knihtisk. Dříve než autorům byla ve středověku udělována ochrana vydavatelům, a to ve formě privilegií udělovaných panovníkem. Autorské právo se postupně rozvinulo s nástupem kapitalismu. Za významný kodex v této souvislosti považujeme autorský zákon (Statue of Anne), jenž byl v Anglii přijat. V podstatě ve stejné době byl přijat i autorský zákon v USA a dekrety francouzské.

Následně se vyvíjely zejména dvě základní koncepce - kontinentálně evropská a americká. Obtíže posledních desetiletí 20. stol. působilo v autorském právu zejména jejich sjednocení. Rozdíly byly patrné též v právu ES, kde se toto rozdílné pojetí střetává v rámci společného trhu, a proto byla přijata řada harmonizačních směrnic Evropského parlamentu a Rady EU, např.:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti, nebo
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27. září 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla aj. *(Boháček, 2002).*

2.2. Vývoj autorského práva v Českých zemích

První zákonnou úpravou autorského práva byl císařský patent z r. 1846, jehož nepochybným přínosem byla zvýšená ochrana autora díla. Po zhruba pěti desetiletích své aplikace byl r. 1895 nahrazen zákonem o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým. Rakousko-uherská úprava byla recipována do československého právního řádu a teprve roku 1923 byl vydán samostatný zákon o nakladatelské smlouvě, a roku 1926 též nový zákon o právu autorském platný i na slovenském území. V roce 1953 byl v souvislosti se zrušením Všeobecného zákoníku občanského z r. 1812 vydán zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých, jenž platil v nezměněné podobě až do roku 1990. V současné době se postupuje podle zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona (dále jen jako „autorský zákon"), jenž nabídl komplexní úpravu autorského práva a práv s ním souvisejících. Jednalo se mimo jiné též o reakci na mezinárodní a nadnárodní závazky České republiky v této oblasti.

2.3. Autorské právo a autorský zákon

Autorský zákon účinný od 1.12.2000 reaguje jak na společenské změny 90. let, tak napotřebu pružnější dispozice s autorskými právy v systému tržní ekonomiky a transponuje

směrnice Evropského společenství i mezinárodní smlouvy *(Boháček, 2002).*

České autorské právo vychází zejména z následujících mezinárodních úmluv vztahujícím se k právu duševního vlastnictví, a to:

- Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886;
- Ženevské všeobecné dohody o autorském právu z 6. 9. 1952;
- Římské mezinárodní úmluvy o ochraně výkonných umělců z 26. 10. 1961;
- Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, podepsané ve Stockholmu dne 14. července 1967; nebo
- Ženevské úmluvy o mezinárodním zápisu audiovizuálních děl z 18. 4. 1989

(Kláštherecký, 2007).

Citovaná úprava upravuje dualistickým způsobem majetková a osobnostní práva. Ustanovení § 1 autorského zákona vymezuje rozsah působnosti v následujících oblastech:

a) práva autora k jeho autorskému dílu;
b) práva související s právem autorským:
1. práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu;
2. právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu;
3. právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu;
4. právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání;
c) právo pořizovatele k jím pořízené databázi;
d) ochranu práv podle tohoto zákona;
e) kolektivní správu práv autorských a práv souvisejících s právem autorským (dále jen „kolektivní správa“).

Při studiu jednotlivých pramenů autorského práva nesmíme opomenout ani judikaturu vyšších soudů, zabývající se aplikací zákonných ustanovení. V této souvislosti si dovolíme předestřít názor Nejvyššího soudu České republiky ohledně předmětu práva autorského.

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 C do 739/2007 je předmětem autorského práva jednotlivě určené dílo, které je nehmotné, ale musí být vždy hmotně vyjádřeno v jakékoli, lidskými smysly vnímatelné, podobě *(Šulc, Bartoš, 2012).*

V obecné rovině právo můžeme členit na subjektivní ve smyslu oprávnění konkrétního subjektu a objektivní ve smyslu souboru právních norem.

V objektivním smyslu představuje autorské právo souhrn právních norem upravujících vztahy související s autorským dílem. Ve smyslu subjektivním se jedná o oprávnění, které vzniká autorovi či jinému subjektu (fyzické nebo právnické osobě) k autorskému dílu v rámci právního vztahu s jinými subjekty (fyzickými či právnickými osobami). Subjektivní autorské právo je doktrínou práva považováno za absolutní a výlučné, vznikající neformálně okamžikem vytvoření díla v jakékoliv objektivně seznatelné podobě *(Boháček, 2002).*

Subjektivní autorské právo dále dělíme na právo osobnostní a majetkové.

2.4. Autorské dílo

Autorské dílo je základním institutem celého autorského práva. Dle ustanovení § 2 autorského zákona je autorské dílo vymezeno jako:

- literární dílo;
- jiné umělecké dílo – dramatické, choreografické, pantomimické, filmové, hudební, výtvarné, fotografické, sochařské, grafické, malířské kartografické, sochařské apod.;
- vědecké dílo;
- počítačový program, fotografie a výtvor vyjádřený postupem podobným fotografii; které jsou původní v tom smyslu, že jsou autorovým vlastním duševním výtvorem;
- soubor nezávislých děl (časopis apod.);
- databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvorem a jejíž součásti jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, je dílem souborným *(srov. ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb).*

Kromě výše uvedených druhů autorských děl lze při studiu objevit také problematiku děl fiktivních, děl dokončených a nedokončených, „nevýtvory", problém myšlenky a jejího vyjádření, či díla vyjmutá z ochrany ve veřejném zájmu.

Za autora díla zásadně považujeme osobu, jež dílo vytvořila vlastní tvůrčí činností. Český právní řád rozlišuje v zákoně 89/2012 Sb., občanského zákoníku, osoby fyzické a právnické, nicméně autorský zákon neumožňuje přiznat autorství právnické osobě.

2.5. Autorská práva osobnostní

Osobnostní práva

Autor díla má právo rozhodnout o případném zveřejnění či naopak nezveřejnění díla, jež vytvořil. Má rovněž právo osobovat si autorství, včetně práva zvolit si způsob jeho zveřejnění, kdy až na výjimky, může rozhodnout o nedotknutelnosti takového díla, svolit k jeho změně nebo jinému zásahu *(Daněk, 2018).*

Zákonná úprava autorovi neumožňuje vzdát se svých osobnostních práv, neboť tato jsou nepřevoditelná, nezcizitelná. Autor je nemůže třetí osobě darovat, prodat ani zapůjčit a zanikají spolu se zánikem jeho osobnosti, tzn. jeho smrtí.

Po smrti autora vznikají jiným osobám, především osobám blízkým, kolektivním správcům a autorských svazům, vybraná práva odpovídající některým osobnostním právům autora a tyto zájmy jsou chráněny i po jeho smrti po dobu neomezenou *(Boháček, 2002).*

Ke změně díla může dojít výlučně se svolením autora, což lze ilustrovat na příkladu sporu o neautorizovaný zásah nakladatelstvím Tvář do veršované pohádky P. Vrány „Z pekla štěstí".

2.6. Autorská práva majetková

Majetkové právo (označované též jako právo dílo užít) zahrnuje některé dílčí aspekty typu práva na rozmnožování díla, jeho rozšiřování, či pronájem, půjčování, vystavování originálu apod. Patří sem také právo autora na odměnu, ovšem pouze za předpokladu, že poskytne souhlas s užitím svého díla. Právo na odměnu trvá po celý život autora a 70 let následujících po jeho smrti. Poté, co uplyne zákonem stanovená doba , je dílo označeno jako tzv. „volné" ve smyslu § 28 autorského zákona, díky čemuž na takové dílo nadále nedopadá ustanovení o majetkových právech.

Přestože autorská práva majetková nelze platně převést na třetí osobu, existuje možnost udělení licence prostřednictvím licenční smlouvy. Licenční smlouvou poskytuje autor subjektivní právo k užití díla, a to za smluvených podmínek. Licence podle rozsahu subjektivních práv rozlišujeme na výhradní a nevýhradní. V případě výhradní licence se autor zavazuje, že licenci neposkytne žádné další třetí osobě. V českém právním řádu nelze převést či prodat samotná autorská práva, neboť ta za všech okolností zůstanou autorovi.

Autor se majetkových práv nemůže vzdát a nelze je postihnout výkonem rozhodnutí ani je zahrnout do konkurzní podstaty a nelze je ani majetkově ocenit *(§ 17 odst. 5 zákona č. 151/1997 Sb).*

Za situace, kdy autor jako zůstavitel nezanechá žádné testamentární ani zákonné dědice, připadnou majetková autorská práva státu jako odúmrť a jeho jménem jsou následně vykonávána Státním fondem kultury České republiky a u audiovizuálních děl Státním fondem České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie. Případné příjmy z výkonu těchto práv náleží těmto fondům. Na druhu stranu není vyloučeno, aby se stal stát dědicem autorských práv ze závěti (tzv. testamentárním dědicem) *(Boháček, 2002).* Na dědice, i když zdědily jen majetková práva autorská, a také na stát se nevztahuje právní úprava vlastnictví obsažená v občanském zákoníku, ale platí pro ně totéž, co platí ohledně majetkových práv pro autora podle autorského zákona. Nemají však práva spjatá výhradně s osobou autora, jako např. právo na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení či právo na autorskou korekturu *(Chaloupková et al., 2001).*

2.7. Copyrightová výhrada ©

V některých zemích, kde je zaveden tzv. registrační režim, je nutné, aby u příslušného úřadu byla učiněna registrace a zaplacen poplatek. Aby taková opatření nemuseli provádět autoři ze zemí s neformální ochranou (kterých je většina), stanoví Všeobecná úmluva o autorském právu ze Ženevy z r. 1952 jednodušší podmínky. A sice, že pro jejich ochranu stačí, aby na jedné z prvních stran díla byla uvedena tzv. copyrightová výhrada, a to značka © a jméno nositele autorského práva a rok prvního zveřejnění díla.

Výše uvedená výhrada nemá vliv na vznik práva v České republice na rozdíl od USA, kde tato výhrada měla pro vznik ochrany větší význam do jejich vstupu do Revidované úmluvy bernské o právech literárních a uměleckých z r. 1886. Stalo se tak běžnou praxí, že je tato výhrada umisťována na různých dílech.

Na stejném principu je založena i výhrada fonogramová, která je určena pro zvukové záznamy dle Římské úmluvy z r. 1961. Na těchto dílech má být uvedena značka ℗ společně s rokem prvního uveřejnění a jménem nositele práva k fonogramu i nositele práva výkonného umělce k jeho výkonu.

Copyrightovou i fonogramovou výhradu lze chápat jako určitou informaci o tom, že daný produkt je pokládán vydavatelem či autorem za autorské dílo a na koho se má potencionální zájemce o licenci obrátit. Osoba zde uvedená, by měla být oprávněna poskytnout zájemci tzv. podlicenci. V některých případech může být ve výhradě uvedeno i jméno autora. Nicméně se můžeme setkat i s výjimkami: např. u díla zaměstnaneckého to bude

zaměstnavatel, u díla audiovizuálního to bude producent atp.

V případě, že by výše uvedené výhrady byly nepravdivé, jednalo by se nejen o porušení práv skutečných nositelů (obvykle autorů), ale i o klamavou reklamu vůči spotřebitelům, resp. potencionálním zájemcům o podlicenci. Jména všech autorů i spoluautorů musí být na díle uvedena dostatečně jasným a určitým způsobem, aby bylo zřejmé, kdo je autorem a kdo spoluautorem. V opačném případě by se jednalo o porušení osobnostních práv autora, resp. spoluautorů.

Seznam literatury

Boháček, M. a kol.: Právo duševního vlastnictví. Praha. 2002, s. 324

Daněk, V. Osobnostní práva. Dostupné online na webové adrese http://www.autorske-pravo.info/osobnostni- prava [11.7.2018].

Chaloupková H., Svobodová H, Holý P. Autorský zákon – komentář. C.H.BECK, Praha 2001, s. 515

Klášterecký, J.: Autorské právo: Vývoj a souvislosti. 2007. Dostupné online na webové adrese https://www.mesec.cz/clanky/autorske-pravo-vyvoj-a-souvislosti/ [11.7.2018].

Šulc P., Bartoš A.: Autorské právo v otázkách a odpovědích. Pierot. 2012, s.233

Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV). Oficiální webové stránky. Dostupné z: http://www.upv.cz/cs/upv/nejcastejsi-dotazy-(faq).html [11.7.2018].

3. Zaměstnanecké dílo

JUDr. Martin Slobodník

Autorská díla vznikají často v rámci závislého pracovněprávního vztahu založeného v souladu se zákoníkem práce. Zaměstnaneckým dílem ve smyslu autorského zákona je, není-li ujednáno jinak, když zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního nebo služebního vztahu *(srov. § 58 zákona č. 121/2000 Sb).* Zaměstnavatel vykonává výlučná majetková práva, tudíž je vázán právy i povinnostmi vyplývající z jejich komerčního využití. Zaměstnavatel nepotřebuje uzavřít s autorem žádnou licenční smlouvu, ani mu zaplatit odměnu, jelikož dílo vzniklo jako zaměstnanecké. Jedná se o práva vznikající ex lege.

Zaměstnavatel však není nabyvatelem autorských práv, je pouze nabyvatelem oprávněným je využívat a vykonávat. Autor se ani v tomto případě nezbavuje svých autorských práv (*Šulc, Bartoš, 2012).* Aby dílo mohlo být považováno za zaměstnanecké, musí být kumulativně splněno několik podmínek:

a) musí se jednat o dílo chráněné autorským zákonem;
b) dílo musí vzniknout v rámci pracovněprávního vztahu;
c) dílo vzniká v pracovní době;
d) dílo vzniká na zařízeních zaměstnavatele;
e) vytváření díla je součástí pracovní náplně zaměstnance.

V situaci kdy nejsou splněny výše uvedené podmínky, může jít o zhotovení díla na objednávku.

Jako příklad zaměstnaneckého díla lze uvést, např. programátory, kteří vyvíjejí počítačové programy pro svého zaměstnavatele v rámci náplně své práce, či webové designéry, fotografy v reklamních agenturách, autory článků pro noviny, časopisy a webové stránky atp.

3.1. Školní dílo

Autorské dílo nemusí vznikat pouze v pracovněprávním vztahu, ale může vzniknout i ve škole či ve vzdělávacím zařízení. Jedná se o takové dílo, které vytvořil žák nebo student při plnění svých školních či studijních povinností. Škola může využít díla svých studentů libovolně, ale bezúplatně jen pro svoji vnitřní potřebu či výuku. Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, jestliže to není v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení (srov. ustanovení § 60 odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb.). V případě, že má autor z užití díla výdělek, je škola oprávněna žádat poskytnutí přiměřené části z tohoto výdělku, a to až do výše nákladů, které škola do vytvoření díla investovala.

3.2. Nekalá soutěž a duševní vlastnictví

Moderní právní úprava nekalé soutěže má svůj vzor a základ v Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví z r. 1883. Členské státy včetně České republiky se v této mezinárodní smlouvě se zavazují k zajištění ochrany proti nekalé soutěži s tím, že je na jejich rozhodnutí jakým způsobem tak učiní. Státům je poskytnuta určitá volnost, jak výsledku předpokládaného ve smlouvě dosáhnout, zejména s přihlédnutím k vlastní právní tradici. Mohou svůj závazek transponovat zvláštním zákonem či obecnými předpisy práva deliktního. *(Večerková, 2007)* Po rozsáhlé rekodifikaci soukromého práva je v České republice nekalá soutěž upravena v §§ 2976 - 2990 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže může být dokonce trestným činem dle § 248 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. V takovém případě se musí jednat o protiprávní společensky škodlivý čin, který naplní znaky skutkové podstaty trestného činu.

Jak již bylo výše uvedeno, nekalá soutěž je upravena v občanském zákoníku, který stanoví, že jednání, které je v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům případně spotřebitelům či dalším zákazníkům, je zakázané. Nekalou soutěží se rozumí zejména:

- klamavá reklama;
- klamavé označování zboží a služeb;
- vyvolání nebezpečí záměny;
- parazitování na pověsti závodu, výrobku či služeb jiného soutěžitele;
- podplácení;
- zlehčování;
- srovnávací reklama;
- prošení obchodního tajemství;
- dotěrné obtěžování;
- ohrožení zdraví a životního prostředí.

Soutěžitelem je fyzická nebo právnická osoba, která se musí účastnit hospodářské soutěže, tzn. umísťovat na trh své výrobky či poskytovat služby případně mít záměr ovlivnit hospodářskou soutěž. Na druhé straně stojí spotřebitel, což je osoba, která nakupuje výrobky nebo užívá služby, a to vše za účelem užití užitných vlastností. Osoba, ať už fyzická nebo právnická, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo či porušeno, může požadovat po rušiteli, aby se zdržel nekalé soutěže nebo aby odstranil závadný stav. Občanský zákoník poskytuje této osobě možnost, aby požadovala též přiměřené zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodné obohacení.

Seznam literatury

Občanský zákoník. Srov. § 58 zákona č. 121/2000 Sb. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z:
http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

Občanský zákoník. Srov. ustanovení § 60 odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z:
http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

Šulc P., Bartoš A.: Autorské právo v otázkách a odpovědích. Pierot. 2012, s.233

Večerková E.: Nekalá soutěž a reklama. Brno. 2005, s. 330.

4. „Nechráněné“ nehmotné statky a jejich ochrana postihem nekalé soutěže

JUDr. Martin Slobodník

„Nechráněné“ nehmotné statky nemají zvláštní právní úpravu, mezi takovéto statky řadíme obchodní tajemství, know-how, goodwill, doménové jméno a obchodní jméno. Jejich definici můžeme nalézt jak v předpisech občanského práva, tak v judikatuře vyšších soudů, které se zabývaly interpretací těchto pojmů.

4.1. Obchodní tajemství

Zákon vymezuje obchodní tajemství jako konkurenčně významné, určitelné, ocenitelné a v příslušných obchodních kruzích běžně nedostupné skutečnosti, které souvisejí se závodem a jejichž vlastník zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem jejich utajení. (srov. § 504, občanského zákoníku) Svou povahou tak dává obchodní tajemství vlastníkovi právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. *„Na druhou stranu se ovšem vlastníku obchodního tajemství zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit“ (Trojan, Holec, 2013).* K zaniknutí obchodního tajemství může dojít zánikem závodu i zpřístupněním jiným osobám tím, že jeho vlastník ukončí utajování.

V květnu 2016 schválil Evropský parlament a Rada EU návrh Směrnice o ochraně nezveřejněného know-how a obchodního tajemství před jejich neoprávněným získáváním, využitím a zpřístupněním. Cílem této Směrnice je především zajistit jednotnou úroveň ochrany ve všech členských státech EU. Mimo jiné má Směrnice podpořit inovace a investice v podnikatelské činnosti nejenom v rámci Evropy, ale i zvýšit konkurenceschopnost při podnikání mimo trh EU. Směrnice se nesnaží o unifikaci právních řádů členských států, nýbrž jejich harmonizaci (přibližování).

Základním předpokladem harmonizace oblasti ochrany obchodního tajemství je zakotvení jednotné definice tohoto pojmu. Podle nové směrnice je za obchodní tajemství považována informace, která splňuje následující požadavky:

- je tajná;
- tím, že je tajná, má komerční hodnotu a;
- její vlastník vyvíjí přiměřené úsilí k zachování její důvěrnosti *(Forejtová, 2016).*

Směrnice ukládá členským státům, aby zavedly možnost soudního postihu v případě neoprávněně uplatněných nároků z titulu porušení obchodního tajemství, např. možnost přiznat náhradu škody *(Hlaváčková, 2016).*

4.2. Know-how

Tento pojem není explicitně v občanském zákoníku upraven, patrně je zahrnut pod institut obchodní tajemství. Know-how můžeme vnímat jako poznatky ve smyslu „znát-umět“.

Jedná se o ceněné znalosti a zkušenosti využitelné v praxi a potřebné pro určitou činnost. Know-how umožňuje vykonávat nějakou činnost, vyřešit problém či provést správně technologický postup, kterou firma ke svému úspěšnému fungování potřebuje. Know-how často obsahuje efektivnější postupy, receptury či jiné znalosti, které umožňují získat konkurenční výhodu, a proto si firmy své know-how chrání *(Managementmania, 2018).*

Za know-how je obvykle považováno cokoliv, co není veřejným dílem. Pod tento pojem můžeme subsumovat též to, co je obchodně nebo podnikatelsky využitelné bez ohledu na to, v jaké podobě se to nachází (ať už hmotné či nehmotné). V rámci ochrany know-how můžeme využít prostředků ochrany obchodního tajemství. Know-how tak bude chráněno před nekalosoutěžním jednáním dle ustanovení § 2985 občanského zákoníku.

V obchodním styku se know-how používá v tvrdším, explicitně vyjádřitelném významu, např. znalost receptur, složení materiálu, výrobních postupů, které jsou často chráněny licencí, ochrannou známkou či patentem. Know-how tak často bývá předmětem utajení a ochrany.

4.3. Goodwill

Tento pojem představuje dobrou pověst určité osoby, obvykle podnikatele ale též jeho závodu. Může být také používán pro výrobek nebo služby, který představuje pro trh ocenitelnou hodnotu. „Goodwill" je v dnešní době četných vlastnických transakcí obchodních závodů velmi užívaným ekonomickým pojmem. O jeho skutečném obsahu se však příliš nehovoří. Obecně lze říci, že goodwill představuje rozdíl mezi účetní hodnotou závodu, souhrnem individuálně oceněných složek majetku sníženým o dluhy, a jeho finální kupní cenou *(Novák, Barbaričová, 2018).*

Jediným předpisem, kde se s tímto pojmem můžeme setkat, je prováděcí vyhláška k zákonu o účetnictví, která ve svých ustanoveních uvádí, že *„goodwillem se pro účely této vyhlášky rozumí kladný nebo záporný rozdíl mezi oceněním obchodního závodu nabytého převodem nebo přechodem za úplatu, vkladem nebo oceněním majetku a závazků v rámci přeměn obchodní korporace a souhrnem jeho individuálně přeceněných složek majetku sníženým o převzaté dluhy"* (srov. § 6 odst. 2 písm. d) vyhlášky č. 500/2002 Sb). Zjednodušeně můžeme goodwill vyložit jako dobrou pověst, dobré jméno podniku, prestiž či image podniku.

4.4. Doménové jméno

Přesnou definici doménového jména v právním řádu České republiky ani Evropské unie nenalezneme. Mohli bychom ho však subsumovat pod kategorii věcí nehmotných ve smyslu ustanovení § 496 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, jelikož splňuje základní znaky věci.

Doménové jméno je úzce spojeno s IP adresou (nebo-li Internet Protocol Adress), toto označení představuje číselný kód, který přesně identifikuje konkrétní místo v internetové síti. Číselný kód splňuje kritéria a podmínky, které stanoví správce domény. Doménová jména jsou IP adresám přiřazována prostřednictvím tzv. DNS neboli systému doménových jmen *(Dishman, 2011).* Délka doménového jména je stanovena nejméně 2 znaky a nejvýše 63 znaky, omezení na znaky a-z, 0-9, -, dále doménové jméno nesmí začínat ani končit znakem

„-“, doménové jméno nesmí obsahovat dva znaky „-“ za sebou.
Po splnění těchto znaků je doménovému jménu přiřazena konkrétní IP adresa, která je poté v rámci internetu používána namísto číselného kódu IP adresy. Systém DNS (Domain Name Systém) lze přirovnat k „telefonnímu seznamu“. DNS systém umožňuje přiřadit k jednotlivé IP adrese určité symbolické jméno, tzv. doménové jméno. Uživatel si následně doménové jméno zapamatuje, a poté co jej napíše do webového prohlížeče, najde prohlížeč správný záznam a připojí se automaticky na danou IP adresu a stránku zobrazí *(CZ.NIC, 2015).* Držitelem konkrétní domény může být jen jeden subjekt, což znamená, že bude-li konkrétní doména úspěšně zaregistrována, je tak vyloučena možnost si stejnou doménu registrovat ostatním subjektům.

I doménové jméno může být předmětem nekalosoutěžních praktik, a to především ze strany soutěžitelů, kdy půjde o tzv. spekulativní zápisy doménových jmen. Jde o blokování doménových jmen, kdy takové jednání nenaplňuje přímo znaky zákonných skutkových podstat nekalé soutěže, ale velmi se těmto skutkovým podstatám blíží. Spekulativní zápis doménového jména ze strany rušitele může směřovat k porušení práv k obchodní firmě dle občanského zákoníku, dále dle zákona o ochranných známkách nebo v dalším případě se jím lze dopustit i nekalé soutěže *(srov. § 423 – 428 zákona č. 89/2012 Sb.).*

4.5. Obchodní firma

Na rozdíl od doménového jména je obchodní firma explicitně upravena občanským zákoníkem v ustanovení § 423 odst. 1. Jedná se o jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku s tím, že podnikatel nesmí mít více obchodních firem. Z toho vyplývá, že osoba, která není v obchodním rejstříku zapsána, obchodní firmu nemá.

V právní teorii se obchodní firma člení na tzv. firemní kmen (jádro označení) - část obchodní firmy, která podnikatele identifikuje a odlišuje ho od jiných podnikatelů, a na dodatky, které jsou k firemnímu kmeni připojeny – označení a.s., s.r.o. apod. *(Knoblochová, Lavrushin, 2016).* Podnikatel si nemůže zvolit libovolnou firmu při jejím vzniku, je nezbytné dodržet určitá zákonná pravidla, kterými jsou:

- firma nesmí být zaměnitelná s jinou obchodní firmou;
- firma nesmí působit klamavě;
- firma musí jasně a určitě odlišovat podnikatele od jiných podnikatelů.

Předtím, než podnikatel založí obchodní firmu, musí provést lustraci v obchodním rejstříku, aby zjistil, zda podobná obchodní firma není již zapsaná jiným podnikatelem. K odlišení firmy nepostačí rozdílná právní forma podnikatele ani jiné sídlo.

Přezkum obchodního jména z důvodu zaměnitelnosti či klamavosti provádějí především rejstříkové soudy v rámci řízení o zápisu podnikatele do obchodního rejstříku. Příslušný rejstříkový soud či notář, jestliže provádí přímý zápis do rejstříku, provádí přezkum, zda navržená obchodní firma není zaměnitelná s jinou obchodní firmou či zda není klamavá. V případě, že se vlastník obchodní firmy cítí být dotčen na svých právech k obchodní firmě, má právo uplatnit vůči druhé straně svá práva vyplývající z ochrany obchodní firmy žalobou. Z hlediska nároků z porušení práv k obchodní firmě odkazuje občanský zákoník na úpravu práv proti nekalé soutěži.

Seznam literatury

CZ.NIC SPRÁVCE DOMÉNY CZ. O DOMÉNÁCH A DNS. [online]. 2015. Dostupné z: cz/top/clanky/obchodni-tajemstvi-91518.html [11.7.2018].

Disman, M.: Právní úprava domény „EU“. Praha: Linde. 2011. s. 199

Forejtová, M.: Nová směrnice o ochraně obchodního tajemství. 2016. Dostupné Z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/nova-smernice--o-ochrane-obchodniho-tajemstvi [11.7.2018].

Hlaváčková, J.: Ochrana obchodního tajemství. 2016. Dostupné z: www.spcr.cz/muze-vas-zajimat/pravni-infoservis/10007-ochrana-obchodniho-tajemstvi [11.7.2018].

Knoblochová, D. Lavrushin, K.: Právní úprava obchodní firmy v NOZ. 2016. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-uprava-obchodni-firmy-v-noz-101136.html [11.7.2018].

Managementmania. Co je Know-how. Dostupné z: https://managementmania.com/cs/know-how[11.7.2018].

Novák, J. Barbaričová, M.: Ocenění goodwillu při koupi závodu a odpovědnost statutárních orgánů akciové společnosti. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/oceneni-goodwillu--pri-koupi-zavodu-a-odpovednost-statutarnich-organu-akciove-spolecnosti-94312.html [11.7.2018].

Občanský zákoník. Srov. § 423 – 428 zákona č. 89/2012 Sb., příslušná ustanovení zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách nebo ustanovení § 2976 a násl. zákona č. 89/2012 Sb. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

Občanský zákoník. Srov. § 504 občanského zákoníku. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

Občanský zákoník. Srov. § 6 odst. 2 písm. d) vyhlášky č. 500/2002 Sb. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

Trojan, O. Holec, P.: Obchodní tajemství. 2013. Dostupné z: https://www.epravo. http://www.nic.cz/page/312/o-domenach-a-dns [11.7.2018].

5. Nehmotné statky, právo duševního vlastnictví – zásady a teorie s jejich nakládáním

RNDr. et Mgr. Růžena Štemberková

Pojem duševního vlastnictví zahrnuje výsledky tvůrčí činnosti lidí, jejich myšlenky a projevy, stejně jako jejich šíření na veřejnosti či jejich využití v širším okruhu. Jedná se o ochranu jak ekonomických hodnot, tak morálních.

V základní úrovni lze tedy definovat a vymezit pojem duševního vlastnictví jako nadstřešující pojem/oblast pro práva k předmětům průmyslového vlastnictví a pro práva k ostatním předmětům spadající do oblasti duševního vlastnictví. Tato druhá skupina práv je často definovaná jako autorskoprávní ochrana a související, dříve označovaná jako práva jim příbuzná.

1. Schéma: Duševní vlastnictví

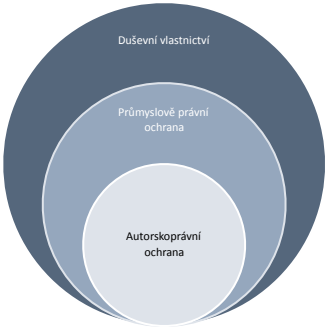

Autor: Štemberková, 2018

Z hlediska pojmu průmyslové vlastnictví, tato celá oblast spadá do duševního vlastnictví a obsahuje tak práva k předmětům ochrany, které jsou využitelné v komerční praxi včetně veškerých souvisejících práv k označením, které jsou běžně využívány ve veškerých hospodářských aktivitách.

Základní rozdíl mezi oblastí autorských práv a průmyslových práv je registrace jejich ochrany. Autorsko-právní ochrana vzniká ve chvíli, kdy je autorem vytvořená a je tedy bez povinné registrace. Průmyslově právní ochrana podléhá registraci všeobecně na příslušném úřadu. Přihlašovatel musí tedy provést formální úkon v podobě podání přihlášky, resp. žádosti a zaplatit s tímto úkonem spojené patřičné správní poplatky. Ochrana předmětu průmyslového práva vzniká až po úspěšném průběhu řízení. Takto získané právo platí pouze na území, pro které bylo poskytnuto. Tento princip se nazývá principem teritoriality. Doba ochrany je omezená a majitel práva musí k udržení jeho platnosti hradit udržovací poplatky nebo poplatky za obnovu, resp. prodloužení platnosti.

5.1. Transfer technologií / transfer znalostí

Transfer technologií vytváří pomyslný most mezi akademickým a komerčním prostředím, přispívá jednoznačně k hlubšímu propojování těchto dvou světů a pomáhá tak zvyšování uplatnění výzkumných výsledků v komerčním světě též zprostředkování zavádění inovací do samotné praxe. Mnohdy se též uvádí, že se jedná o zvyšování konkurenceschopnosti regionů /států či jiných územně správních celků, což vede k dlouhodobějšímu udržitelnému rozvoji.

„Transfer technologií (také „přenos/transfer znalostí") je souhrn aktivit a procesů, které přispívají a podporují uplatnění výsledků VaV na trhu. Musíme zdůraznit, že se nejedná jen a výlučně o výsledky VaV podléhající průmyslově právní ochraně, ale jedná se i o výsledky, které generují jiné obory většinově humanitní. Tyto výsledky podléhající autorskoprávní ochraně je možné taktéž licencovat či jiným způsobem komercializace uplatnit na trhu. (know how, písemné studie aj.).

Transfer technologií (TT) je tedy souborem sofistikovaných a odborných činností, který zahrnuje celou paletu aktivit od samotné identifikace výsledku přes její ochranu až po nakládání s tímto výsledkem, jeho ověřením a následným uplatněním v praxi samotné. Instituce, které se snaží tuto oblast etablovat, využívají buď specializované externí agentury anebo zřizují svá interní oddělení či dceřinné společnosti (kanceláře transferu technologií). S postupující dobou je stále více zřejmé, že dobře nastavený a provozovaný transfer znalostí a technologií mezi výzkumnými organizacemi a průmyslem rekrutuje mnohé pozitivní efekty pro všechny přítomné zúčastněné aktéry a v neposlední řadě tak napomáhá ke zvyšování konkurenceschopnosti daného regionu. V dnešní době existuje celá řada dobrých příkladů, kde došlo k efektivnímu propojení komerční a akademické sféry.

Změna statutu vysokých škol v souvislosti s novým VŠ zákonem – postavení univerzit jako veřejnoprávních institucí. Univerzity se stávají majiteli unikátních poznatků vzniklých na základě státní i evropské finanční podpory, otevřela se možnost zároveň jejich komercializace (rovné podmínky). Enormní rozvoj domácích a mezinárodních grantových projektů s otevřenými výzvami s možnostmi rozsáhlých investic na výstavbu a vybavení laboratoří špičkovou experimentální a výpočtovou technikou. Zvýšení důrazu na vědeckou, výzkumnou a vývojovou činnost a rozvoj spolupráce s podnikatelskou sférou (3. pilíř). V neposlední řadě k tomu výrazně přispívají finanční aspekty.

„Vědomí pozitivního vlivu transferu technologií na celý region mělo za následek, že v České republice bylo spuštěno již několik programů veřejného financování projektů na zavádění a rozvoj transferu technologií, např. z programů OP VaVpI a OPVK i OP VVV" *(Krč, 2012).*

Krč (2012) dále uvádí další pozitivní příklady TT pro společnost:

- zlepšení struktury financování vědy a vysokého školství;
- zvyšování výkonnosti firem s odpovídajícím zvyšováním finančních odvodů společnosti;
- zvyšování inovativnosti a konkurenceschopnosti regionu i země;
- zvyšování životní úrovně a kvality života u obyvatel;
- koncentrace finančního a znalostního kapitálu do regionu;
- zvyšování atraktivnosti regionu pro zahraniční investory.

Stejně tak uvádí přínosy pro univerzitu či výzkumnou organizaci.

Vytváření a využívání komerčních zdrojů zisku není hlavním posláním univerzit a výzkumných organizací, přesto však komercializace vědeckých výsledků představuje řadu přínosů, např.:

- vedlejší zdroj financování dalšího výzkumu a vývoje;
- vedlejší zdroj odměn pro vědecké pracovníky;
- podpora dlouhodobé finanční udržitelnosti univerzity – zvláště při trendu snižování normativu;
- kvalitnější a komplexnější výuka, lepší uplatnitelnost absolventů v praxi;
- ověření výsledků výzkumu v praxi, zvýšení hodnoty těchto výsledků reálným uplatněním na trhu;
- získávání nových zdrojů informací, kontaktů a podnětů pro další výzkum;
- zvyšování prestiže a kredibility výzkumné organizace i jednotlivých vědců.

2. Schéma: Fáze procesu komercializace

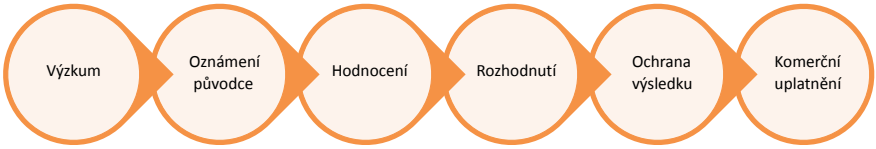

Autor: Štemberková, 2018

5.2. Schéma fází procesu transferu

Komplexní procesování ochrany předmětů průmyslového vlastnictví a jejich navazující následné komerční uplatnění zajištění tak přenosu vědeckých poznatků do praxe lze rozdělit do několika navazujících a po sobě jdoucích činností. Proces začíná především samotnou identifikací výzkumného poznatku resp. zajímavého výsledku VaV, který by mohl být využitelný v praxi. Následně se předmětný výsledek podrobuje ověření ze strany odborníků, zda má skutečný a efektivní komerční potenciál. Následuje zásadní rozhodnutí, zda bude daná univerzita jako zaměstnavatel uplatňovat práva k tomuto poznatku či nikoli ve lhůtě stanovené zákonem. Následuje zajištění ochrany práv průmyslového vlastnictví a po té je stanoven vhodný způsob komerčního uplatnění.

5.3. Stručná historie transferu technologií

Pod pojmem transfer poznatků a technologií rozumíme jejich přenos z míst, kde vznikají (zpočátku hlavy chytrých lidí, později instituce vzdělávací a vědecko-výzkumné) směrem

k jejich využití ve společnosti. Historie této oblasti je stejně stará jako lidstvo samo, a je potřeba zdůraznit, že rozvojem oblasti transferu poznatků se přispívá podstatně k hospodářskému, kulturnímu a sociálnímu rozvoji lidstva v každé době (Mezopotámie, Egypt, starověké Řecko, Řím, atd.). Podstatné pro přenos poznatků je realizace ve společnosti (působení učenců na panovnických dvorech), státních VaV institucích, realizace v podnikatelské sféře a odpovídá požadavkům trhu či tento zájem může i vyvolat.

Již ve starověku začaly vznikat první formy ochrany výsledků duševní činnosti, například receptur a postupů na přípravu jídel *(Fisher, 2007).* Většího rozmachu dosáhla ochrana v této oblasti až ve středověku, kdy z vůle panovníka, a bez právního nároku, byly poskytovány tvůrcům, vynálezcům, výrobcům a obchodníkům privilegia a monopoly, ve kterých byly definovány podmínky ochrany.

Prvním zákonem, který obsahoval dodnes platné zásady ochrany vynálezů, byl Benátský zákon z roku 1474. Uvedené zásady spočívaly v tom, že, bez souhlasu původce nemohl nikdo po dobu deseti let vyrábět předmět, který původce přihlásil u obecního úřadu za předpokladu novosti řešení s tím, že původce měl na ochranu právní nárok.

V průběhu let se významným zdrojem poznatků stávají univerzity zpočátku instituce zaměřené na vzdělávání úzké vybrané skupiny lidí (Karlova univerzita založena 1348, fakulty artistická, teologická, právnická a lékařská). V souvislosti s rozvojem přírodních věd koncem 17. století (Newton, Joule, Watt, atd.) se univerzity stále více stávají centry vědy a výzkumu. Od počátku 18. století vznik technických univerzit s aplikacemi vědy a výzkumu v inženýrství (stavba opevnění, dopravní komunikace, vodohospodářské stavby, meliorace, strojírenství, atd.) - ČVUT v Praze – 1717.

V rámci rozvíjejícího mezinárodního obchodu v období konce 19. století však chyběla ve vztahu rozvoje vědy a techniky a globalizací trhu jednotná pravidla ochrany na mezinárodní úrovni, která by umožnila pohyb zboží mezi různými zeměmi bez větších rizik *(Schwabach, 2007).* Proto sílily snahy určitá pravidla v tomto smyslu nastavit a dohodnout na mezinárodní úrovni.

Vývoj v té době i současný stav ochrany duševního vlastnictví významně ovlivnily mezinárodní smlouvy, které byly podepsány koncem 19. století, zejména Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví.

Pařížská úmluva, která je v platnosti dodnes, mj. vymezila, co je předmětem ochrany průmyslového vlastnictví, dále bylo zavedeno prioritní právo, tzv. unijní priorita – tedy každý, kdo řádně vyplní a podá přihlášku na úřadě k tomu určeném, v jedné z členských zemí, může používat prioritní právo v ostatních zemích za předpokladu splnění stanovených lhůt, stanovilo se, že právo musí být poskytováno zvláštním státním orgánem, byla zde mj. vymezena práva původce.

V roce 1886 byla připravena, schválena a uzavřena tzv. Bernská úmluva o ochraně děl literárních a uměleckých a spolu s ní byla vytvořena Unie na ochranu děl literárních a uměleckých (Bernská unie).

V roce 1893 byly sloučeny sekretariáty obou unií, Bernské a Pařížské a vznikl nový úřad - Jednotný mezinárodní úřad na ochranu duševního vlastnictví se sídlem v Bernu.

Takto vzniklý úřad se následně, konkrétně v roce 1960 přestěhoval do Ženevy a byl na

základě Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví dohodnuté na diplomatické konferenci, která se konala v roce 1967 ve Stockholmu transformován v roce 1970 do podoby dnešní mezinárodní organizace, Světové organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization - WIPO) *(Štemberková et al., 2015).*

V České republice přijetím zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, ze dne 28.10.1918 byl převzat ve své době moderní rakouský zákon č. 30/1897 ř. z., o ochraně vynálezů (zákon patentový) ze dne 11. ledna 1897.

Následně byl upraven na nové podmínky československým zákonem č. 305 ze dne 27. května 1919, jenž se týkal prozatímních opatření na ochranu vynálezů.

Podle tohoto zákona byl s účinností od 11. června 1919 zřízen Patentní úřad se sídlem v Praze a do jeho čela byl jmenován Dr. Alois Němec. Do předmětu činnosti tehdejšího Patentního úřadu spadala až do roku 1950 pouze ochrana technických řešení, vynálezů.

Za zmínku stojí, že patentový zákon podporoval i méně majetné vynálezce, kterým umožňoval prominout zaplacení poplatků nebo jim přidělit výjimečně a prozatímně k bezplatnému zastupování zástupce ve věcech patentových. První patentová přihláška byla podána již 31. října 1918, tj. tři dny po vzniku republiky. Za prvních deset let činnosti úřadu bylo podáno na 90 tisíc přihlášek a uděleno téměř 40 tisíc patentů. První česky vytištěný patentový spis č. 461 založil dnes již velmi obsáhlý a kvalitní český patentový fond. Současně s Patentním úřadem byl zřízen i Patentní soud se sídlem v Praze, který byl odvolací instancí proti konečným rozhodnutím Úřadu. V roce 1919 byly rovněž vydány i další „přechodové" zákony o ochranných známkách a průmyslových vzorech, zákon č. 471/1919 Sb., o prozatímních opatřeních k ochranným známkám a zákon č. 469/1919 Sb., týkající se zatímních opatření k ochraně vzorků. Díky těmto zákonům o zatímních opatřeních byla zachována kontinuita práv na území nové republiky. Významným počinem ještě v roce 1919 byl přístup Československa k Pařížské unijní úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví a následně i k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu továrních a obchodních známek.

Již v roce 1921 přistoupila, taktéž Česká republika k Madridské dohodě o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží.

Seznam literatury

Krč, K.: Transfer technologií, příležitost i nezbytnost pro české univerzity, Mendelova univerzita, Brno, 2012

JCTT. Jak nakládat s výsledky aplikovaného výzkumu. 2015. Dostupné z: www.jctt.cz [cit. 5.6. 2018]

Fisher, M. Fundamentals of patent law: interpretation and scope of protection. Oxford: Hart Pub., 2007. s. 425

Schwabach, A. Intellectual property: a reference handbook. p. cm. Pub., 2007. s. 153

Štemberková, R., Matulová, P. Štemberk, J., et al. Transfer Of Technology and an Overview Of Technology Transfer Offices in The Czech Republic. In: Psychology and psychiatry, sociology and healthcare, education (SGEM 2015). Sofia: Step92, 2015, s. 525-533.

6. Právní ochrana technických řešení

Ing. Petr Zdřálek, Ph.D.

Právní ochrana technických řešení tvůrčího charakteru je v dnešní době již samozřejmou součástí téměř všech právních řádů po celém světe *(Zákon č. 527/1990 Sb. Zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích)*. Jedná se o jeden z důležitých způsobů či přístupů, jak ochránit výsledky tvůrčí činnosti. Jde o přístup z mnoha aspektů náročný, který však umožňuje konkrétnímu subjektu zajistit, aby výsledky jeho tvůrčí činnosti nebyly zneužity třetími osobami.

6.1. Patentové právo

Patentovým právem se rozumí soubor právních norem upravujících právní ochranu k vynálezu.

VYNÁLEZ

Za vynález lze považovat technické řešení, kterým původce vyřešil technický problém, a který znamená určitý technický pokrok v porovnání se známým stavem techniky *(Horáček, Čada, Hajn, 2005)*. Tedy vynález se vůči současnému stavu techniky vyznačuje svojí novostí a vyšším účinkem, přičemž se předpokládá vyšší odborná činnost neboli tvůrčí činnost, kterou bylo nutno vynaložit k vyřešení technického problému.

Zvláštní kategorii je tzv. podnikový vynález *(Suchý, 2012)*. Jeho právní úprava je podobná úpravě zaměstnaneckých děl podle autorského zákona. Vytvořil-li původce vynález ke splnění úkolu z pracovního poměru, přechází právo na patent na zaměstnavatele, není-li smlouvou stanoveno jinak. Původce, který je zaměstnán u zaměstnavatele, na nějž zaměstnavatel uplatnil právo na patent, má právo vůči svému zaměstnavateli na odpovídající odměnu. Její výše není zákonem stanovená, nicméně by měl být posouzen kompletní význam po stránce technické i hospodářské k jejímu uplatnění v aplikační sféře.

PATENT

Patent je forma právní ochrany vynálezu splňujícího určitá zákonná kritéria na tuto ochranu (Babický, 2012; Zákon č. 527/1990 Sb.) přičemž zákona kritéria jsou zkoumána úřadem průmyslového vlastnictví. Patenty se udělují na vynálezy, které jsou:

- nové, to znamená, že vynález nebyl před podáním patentové přihlášky zpřístupněn veřejnosti. Jakékoli zveřejnění podstaty vynálezu může mít za následek neudělení patentu nebo jeho pozdějšího zrušení. Za stav techniky se považuje i obsah dosud nezveřejněných přihlášek, i když veřejnost neměla k tomuto stavu techniky přístup;
- výsledkem vynálezecké činnosti, to znamená, že vynález je výsledkem vynálezecké činnosti, v případě, že odborníka v daném oboru nevyplývá zřejmým způsobem z aktuálního stavu techniky. Vynález musí obsahovat jakýsi „záblesk génia“ a nemůže

to být jen kompilace známých znaků, známých řešení. U vynálezecké činnosti se nepřihlíží k obsahu dosud nezveřejněných patentových přihlášek;
- průmyslově využitelné to znamená, že vynález je průmyslově využitelný, jestliže může být opakovaně využíván v průmyslu, zemědělství nebo v jiných oblastech hospodářství.

Vynálezy mohou být například (Zákon č. 527/1990 Sb. Zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích):
- věci (produkty), zejména výrobky, zařízení, zapojení, směsi, látky, látky získané; přeměnou atomového jádra, kmeny produkčních mikroorganismů;
- postupy (způsoby), zejména způsoby výroby, pracovní postupy;
- použití – použití známé věci/postupu k novému účelu.

„Patenty se neudělují (Zákon č. 527/1990 Sb. Zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích):
- a) na vynálezy, jejichž využití by se příčilo veřejnému pořádku nebo dobrým mravům; to nelze vyvodit pouze z toho, že využití vynálezu je zakázáno právním předpisem,
- b) na odrůdy rostlin a plemena zvířat nebo v zásadě biologické způsoby pěstování rostlin či chovu zvířat; toto ustanovení neplatí pro mikrobiologické způsoby a výrobky těmito způsoby získané.“ (Zákon č. 527/1990 Sb. Zákon o vynálezech, průmyslových vzorecha zlepšovacích návrzích):

Za vynálezy nejsou obecně považovány *(Horáček, Čada, Hajn, 2005)*:
- objevy, vědecké teorie a matematické metody;
- estetické výtvory;
- plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, jakož i programy počítačů;
- podávání informací.

Určitou specifičností se vyznačují softwarové patenty. Dle českého zákona je vynálezem např. technické zařízení, které je ovládáno počítačovým programem, ale na software jako takový patent udělit nelze. USA a Japonsko však softwarové patenty uznávají.

Patentová přihláška se zpravidla podává na předtištěném formuláři. Vedle vlastní žádosti o patent musí obsahovat popis vynálezu, popř. jeho výkresy a tzv. patentové nároky, které přesně vymezují předmět, pro který je požadována ochrana. Úřad podrobí každou přihlášku předběžnému průzkumu. Účelem tohoto průzkumu je vyloučit z dalšího pokračujícího řízení takové přihlášky, jejichž předmětem by byly předměty zjevně nepatentovatelné, či dokonce nejednotné, popř. obsahující další vady, které brání jejich zveřejnění. Takovéto veškeré nedostatky se oznamují a zasílají datovou zprávou úředním výměrem jejímu přihlašovateli. Následně pak po uplynutí lhůty 18 měsíců od vzniku data priority Úřad průmyslového vlastnictví podanou přihlášku zveřejní a následně se po té zveřejnění oznámí ve Věstníku, který vydává Úřad průmyslového vlastnictví *(KÚKV, 2008).*

V naprostém souladu s platným evropským patentovým systémem se úplný průzkum z hlediska patentovatelnosti provádí na základě žádosti přihlašovatele daného vynálezu. Tato žádost musí být podána na Úřad průmyslového vlastnictví nejpozději do 36 měsíců

od data priority předmětné přihlášky vynálezu. Patent je udělen až po té, co byl proveden úplný průzkum, na jehož základě je zřejmé, že přihláška vynálezu resp. samotný vynález splňuje veškeré podmínky patentovatelnosti. V průběhu celého patentového řízení se za jednotlivé povinné úkony hradí správní poplatky stanovené zákonem resp. vyhláškou. Majitel patentu je povinen platit správní poplatky za jeho udržování v platnosti.

Samotné účinky patentu nastávají dnem oznámení tedy zveřejněním o udělení patentu ve Věstníku úřadu průmyslového vlastnictví. Patent udělený v České republice platí 20 let od podání přihlášky. U léčiv může být doba ochrany prodloužena dodatkovým osvědčením o dalších 5 let.

Základní účinek patentu spočívá v tom, že bez souhlasu jeho majitele jej nikdo nesmí využívat. Souhlas s nakládáním k patentu jako takovému podléhá již samotnému procesu komercializaci a záleží vždy na zúčastněných stranách, jak si stanoví vzájemná pravidla *(ÚPV, 2018).*

6.2. Právo užitných vzorů

Užitný vzor, často nazývaný tzv. malým patentem, je druhem průmyslové ochrany zejména těch technických řešení, která svojí vynálezeckou úrovní nevyhoví přísným podmínkám k udělení patentu na vynález, ale přesahují svým pojetím rámec pouhé odborné dovednosti nebo došlo k tzv. předuveřejnění technického řešení a není možné chránit jej patentem *(Ježek, 2007).*

UŽITNÝ VZOR

Rovněž u užitného vzoru musí být splněna zákonná kritéria, avšak oproti patentové ochraně se právo užitným vzorem odlišuje zejména:

- způsobem průzkumu, u průmyslově-právní ochrany se vynálezecká úroveň nezkoumá.

Úřad průmyslového vlastnictví pouze prozkoumá formální stránku a zapíše užitný vzor do rejstříku užitných vzorů,

- požadavkem na novost, ochranu užitným vzorem lze získat do 6 měsíců po uveřejnění podstaty technického řešení;
- omezením předmětů ochrany, užitným vzorem nelze chránit způsoby výroby nebo pracovní činnosti, patentem ano;
- délkou ochrany, užitný vzor platí 4 roky od doby podání žádosti o prodloužení platnosti dvakrát o tři roky, tedy celkem může platit až 10 let.

6.3. Právní rámec patentů a užitných vzorů

ZÁKAZ VYUŽÍVÁNÍ

Nikdo nesmí bez souhlasu majitele práv *(Malý, 2002)*:

- vyrábět, nabízet, nakládat, uvádět na trh nebo používat výrobek, který je předmětem patentu, nebo k tomu účelu výrobek dovážet či skladovat anebo s ním jiným způsobem nakládat;

- využívat způsob, který je předmětem právní ochrany, popřípadě nabízet tento způsob k využití;
- nabízet, uvádět na trh, používat nebo k tomuto účelu dovážet či skladovat výrobek přímo získaný způsobem, který je předmětem patentu.

PŘEVOD PRÁV

Patent nebo užitný vzor se převádí vždy výlučně písemnou smlouvou/dohodou dle vzájemného ujednání. Její účinnost vůči třetím osobám zápisem do patentového rejstříku na základě písemné žádosti odeslané na Úřad průmyslového vlastnictví.

LICENCE

Souhlas (licence) k využívání samotného předmětu vynálezu ochráněného patentem nebo užitným vzorem se poskytuje písemným ujednáním zúčastněných stran. Účinnost licenční smlouvy nabývá vůči třetím osobám zápisem do patentového rejstříku na základě vyplnění formuláře o zápis a uvedení předmětné uzavřené licenční smlouvy do tohoto rejstříku.

OMEZENÍ PRÁV

Za určitých okolností může dojít k omezení výlučných práv:

- právo předchozího uživatele. tj. osobě, která před samotným vznikem práva přednosti/ priority využívala vynález nezávisle na původci či majiteli průmyslových práv;
- využití předmětu právní ochrany na palubě lodí, v lodních tělesech, strojích a jiných podobných zařízeních, užije-li se vynálezu pouze pro potřeby lodního průmyslu, ve stavebním průmyslu nebo provozu letadel dostanou-li se přechodně nebo náhodně na území České republiky;
- možnost použitá pro experimentální účely, soukromé užití. Například při individuální přípravě léků, včetně nakládání s nimi, a při činnostech prováděných pro neobchodní účely a pro experimentální účely;
- nucená licence. Například pro omezení čistě blokážních patentů, kdy majitel patentu bez jakéhokoliv důvodu vynález nevyužívá vůbec nebo jen nedostatečně, a přitom v přiměřené lhůtě nepřijal řádnou nabídku, na uzavření licenční smlouvy, nebo v případě ohrožení důležitého veřejného zájmu.

VYČERPÁNÍ PRÁV

Rovněž může dojít k vyčerpání práv. Jakmile byl výrobek chráněný patentem nebo užitným vzorem uveden na trh majitelem práva nebo s jeho souhlasem, vyčerpal majitel svá práva k tomuto výrobku a nemůže zakázat jeho další pohyb na trhu. V případě členských států EU platí tzv. komunitární vyčerpání práv. „Trhem" je celé území EU, což znamená, že byl-li výrobek uveden na trh majitelem patentu nebo s jeho souhlasem ve kterémkoli členském státě, vyčerpal majitel svá práva k výrobku pro celé území EU a nemůže bránit volnému pohybu výrobku, tedy jeho vývozu či dovozu z jednoho členského státu do druhého. To platí i v případě, že výrobek byl poprvé uveden na trh ve státě, kde není patentován.

ZÁNIK PRÁV

„Patent nebo užitný vzor zanikne, jestliže (Zákon o vynálezech č. 527/1990 Sb.):

a) uplyne doba jeho platnosti;
b) majitel patentu nezaplatí ve stanovené lhůtě příslušné poplatky za udržování patentu v platnosti 3b);
c) majitel patentu se ho vzdá; v tomto případě patent zanikne dnem, kdy písemné prohlášení majitele patentu dojde Úřadu.“ (Zákon č. 527/1990 Sb.)

ZRUŠENÍ PRÁV

Úřad patent zruší nebo užitný vzor vymaže, zjistí-li se dodatečně:

- že předmět ochrany nesplňoval podmínky patentovatelnosti v případě patentu nebo zápisné způsobilosti v případě užitného vzoru;
- že předmět ochrany není popsán tak jasně a úplně, aby jej mohl odborník uskutečnit;
- že předmět ochrany přesahuje obsah původního podání;
- že majitel nemá na předmět ochrany právo, zrušení v tomto případě Úřad provede na návrh oprávněné osoby. (Zákon č. 527/1990 Sb.)

Týkají-li se důvody zrušení jen části patentu, patent se zruší částečně. Částečné zrušení patentu se provádí změnou jeho nároků, popisu nebo výkresů. Zrušení patentu má zpětnou účinnost ode dne počátku jeho platnosti. Návrh na zrušení patentu lze podat i po zániku patentu, prokáže-li navrhovatel právní zájem (Informační portál z oblasti patentového práva, 2018)

6.4. Ochrana průmyslových práv v zahraničí

Specifikou práv k nehmotným statkům je platnost principu teritoriality právní ochrany. To znamená, že právní ochrana působí jen na území státu, kde byla udělena a z toho plyne, že v podnikání je třeba zvažovat, ve které zemi je třeba získat právní ochranu nehmotného statku, aby to bylo pro podnikatele výhodné a potřebné *(Ježek, 2003)*.

Fyzická nebo právnická osoba, která podala přihlášku vynálezu, užitného vzoru, se může v prioritní lhůtě domáhat ochrany i v ostatních státech s účinky k době podání první patentové přihlášky, jestliže ji podá ve lhůtě 12 měsíců od prioritního podání. Rozšíření právní ochrany do zahraničí lze v současné době zajistit *(Přádná, 2014)*:

- národní cestou, tj. individuálními přihláškami v jednotlivých teritoriích;
- mezinárodní cestou, tj. mezinárodní přihláškou PCT, která končí uzavřením řízení o přihlášce. V budoucnosti přichází v úvahu ještě cesta Komunitárního patentu Evropského parlamentu společenství, které by se podle posledních zpráv mělo nazvat Patent EU;
- regionální cestou, tj. prostřednictvím patentu evropského, euroasijského, ARIPO nebo OAPI, která končí udělením regionálního patentu.

6.5. Patentová strategie

Každá ze shora uvedených cest má své výhody i nevýhody, přičemž v oblasti ochrany průmyslových práv formou patentu je nutné provádět činnost, kterou můžeme označit výrazem „patentová politika“ nebo také “patentová strategie“ *(Přádná, 2014)*.

Pokud se týká patentů, mohou se náklady na patentovou přihlášku podanou současně ve více než deseti velkých evropských státech, včetně nákladů spojených s její registrací, překlady a službami patentových zástupců, vyšplhat snadno až k 50 tisícům EUR *(Suchý, 2012).* Volba kterékoliv výše uvedené strategie závisí především na významu vynálezu, odhadu možností jeho uplatnění a samozřejmě také na finančních možnostech přihlašovatele. Přihlašovatel by měl věnovat patřičnou pozornost komplexnímu posouzení vynálezu, aby nepropásl příležitost k náležité právní ochraně nebo naopak aby nedošlo k nadbytečné teritoriální ochraně a zbytečnému vynaložení nemalých finančních prostředků.

Evropský patent – může platit až ve 40 státech Evropy; mezi úřední/jednací jazyky Evropského patentového úřadu (EPO) jsou považovány angličtina, němčina a francouzština *(Babický, 2011).*

Mezinárodním řízením se rozumí řízení o **mezinárodní přihlášce PCT**. Hlavní snahou PCT bylo provedení jediné rešerše na novost, eventuálně jediného věcného průzkumu, kde výsledkem by bylo vydání jediné rešeršní zprávy nebo i jediné průzkumové zprávy, akceptovatelné jako seriózní podklad pro národní udělovací řízení, do jehož průběhu nebo podmínek již PCT nezasahuje. Další výhody mezinárodní přihlášky PCT jsou *(Přádná, 2014)*:

- odložení národního podání až na 30 (někdy i 31) měsíců, tj. de facto prodloužení prioritní lhůty;
- vyhotovení rešeršní zprávy, akceptovatelné pro všechny designované státy nebo jako seriózní podklad pro přihlašovatele pro posouzení účelnosti a rozsahu pokračování v řízení před národními úřady;
- vydání zprávy o předběžném mezinárodním průzkumu, akceptovatelné pro zvolené státy;
- automatická designace všech členských států bez povinnosti platby designačních poplatků;
- podání přihlášky u přijímacího úřadu, kterým je obvykle národní úřad přihlašovatele.

6.6. Patentové informace a jejich analýza

Patentové informace jsou informace vztahující se k technickým informacím obsažených v patentových spisech. Jedná se komplexní informace o jednotlivých výsledcích výzkumné, vývojové a další tvůrčí činnosti, u kterých byly podány přihlášky k zajištění nutné požadované ochrany. Uvádí se, že až 70 % technických informací je publikováno pouze v patentových dokumentech, přičemž podstatná část z nich již nikde jinde není publikována (*Horáček et al., 2005)*.

Mimo jiné mohou být patentové informace také využívány jako vhodné indikátory pro sestavování různých statistických analýz. Patentové statistiky přinášejí nejen informace

o výsledcích a úspěšnosti výzkumu a vývoje, ale lze také podle nich sledovat šíření vědeckých znalostí a ekonomicky významné oblast techniky. Patentové informace lze využít k *(Horáček et al., 2005)*:

- měření technické výkonnosti společností, regionů a zemí, nebo statistické měření nových technologií;
- měření šíření znalostí za pomocí patentové citační analýzy;
- sestavení geografických statistik podle adresy původce vynálezu a majitele patentu;
- sledování kariérních změn a výkonnosti jednotlivých vynálezců, výzkumných pracovníků;
- zjišťování, sledování a vyhodnocování konkurenčního prostředí (firmy, organizace) s cílem odhalit slabé a silné stránky konkurence, rozpoznat její strategické záměry;
- patentové mapy - vizuální reprezentace souvisejících patentových dat.

6.7. Hodnota vynálezu

Význam patentů přesahuje daleko vymezený a ohraničený rámec prostých právních nároků. Celková hodnota patentů je většinově poměřována více trhem a komerčním prostředím, které jeho využitelnost nejlépe prověří, než formálním systémem práv k duševnímu vlastnictví jako takovému. Vždy je však nutné si uvědomit nejlépe na samotném začátku skutečnost, že pokud je daný výrobek či postup schopný získat průmyslově právní ochranu, neznamená to, že patent bude automaticky vždy pro jeho přihlašovatele či následného majitele ekonomickým přínosem *(Suchý, 2012)*. Registrace a udělený patentu nepředstavuje automaticky záruku komerčního úspěchu.

Pro oceňování průmyslových práv ve formě patentu a užitných vzorů se nejčastěji používá výnosový přístup, který je založen na principu ekonomického očekávání, na základě vytvoření plánů komercializace a nakládání s daným výsledkem. Zájemce tedy není ochoten za nehmotné aktivum zaplatit více, než je aktuální hodnota očekávaných příjmů při míře rizika na úrovni srovnatelné investice *(Svačina, 2010)*.

Seznam literatury

Babický, S. Kurz průmyslově právní ochrany. Studijní opory projektu POKROK:Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Ústí nad Labem 2011. s.

Horáček, R., Čada, K., Hajn, P. Práva k průmyslovému vlastnictví. 1. vyd.Praha: CH Beck, 2005. 424 s.

Informační portál z oblasti patentového práva. 2018. Dostupné z:
http://www.uzitny-vzor.cz/rozsireni-uzitneho- -vzoru-do-zahranici)

Ježek, J. Prosazování práv z duševního vlastnictví, učební texty projektu „Enforcementof Intellectual Property Rights ". Praha: Phare, 2003. s.

Krajský úřad Kraje Vysočina (KÚKV). Inovační podnikání, analýza fungování a poskytování služeb Vědeckotechnologickými parky v ČR. 2008. Dostupné z:
http://www.partnerstvi-vysocina.cz/files/VTP_analyza_2008_fin.doc

Malý, J. Obchod nehmotnými statky: patenty, vynálezy, know-how, ochranné známky. Praha. C.H. Beck. 2002.s.257

Přádná, Z. Vývoj mezinárodní úpravy a praxe při přihlašování vynálezů, užitných vzorů a průmyslových vzorů do zahraničí. Úřad průmyslového vlastnictví, Praha, 2014.

Suchý, V. Účinné a hospodárné patentové strategie pro malé a střední podniky, Technologické centrum AV ČR. Výňatek z Effective Economical Patent Strategies z European Helpdesk Bullletinu č.5, duben –červen 2012. Dostupné z:
https://www.tacr.cz/interni_projekty/zefektivneni/KA7.2/KA%207_O2%20Komercializace%20v%C3%BDsledk%C5%AF%20v%C3%BDzkumu%20-%20final.pdf[11.7.2018].

Svačina, P. Oceňování nehmotných aktiv. 1. Vyd. Praha, Ekopress, 2010. 214 s.

Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV). Oficiální webové stránky. Dostupné z:
http://www.upv.cz/cs/upv/nejcastejsi-dotazy-(faq).html [11.7.2018].

Zákon č. 527/1990 Sb.Zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z:
http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

7. Průmyslový vzor

RNDr. et Mgr. Růžena Štemberková

Předmětem ochrany průmyslového vzoru je tedy označení vyhovující podmínkám pro zápis do rejstříku průmyslových vzorů dle zákona č. 207/2000 Sb., dle zákona O ochraně průmyslových vzorů ve znění pozdějších předpisů.
Zákon vymezuje následující definici pro průmyslový vzor. Průmyslový vzor je vymezen takto:

- „vzhled výrobku nebo jeho části, spočívající zejména ve znacích linií, obrysů, barev, tvaru, struktury nebo materiálů výrobku samotného, nebo jeho zdobení;
- výrobkem průmyslově nebo řemeslně vyrobený předmět, včetně součástek určených k sestavení do jednoho složeného výrobku, obal, úprava, grafický symbol a typografický znak, s výjimkou počítačových programů;
- složeným výrobkem výrobek, který se skládá z několika součástek, které mohou být vyměněny a které umožňují rozebrání a nové sestavení výrobku;
- původcem průmyslového vzoru ten, kdo průmyslový vzor vytvořil vlastní tvůrčí činností, spolupůvodcem průmyslového vzoru ten, kdo se podílel na tvůrčí činnosti, při níž byl průmyslový vzor vytvořen." *(Zákon č. 207/2000Sb. O ochraně průmyslových vzorů ve znění pozdějších předpisů).*

Nicméně, pro podání způsobilé přihlášky k zápisu, musí být splněny následující podmínky a sice výrobek musí být nový a musí mít individuální povahu. Průmyslový vzor nelze zapsat pro vzhled výrobku, který je v rozporu se zásadami veřejného pořádku nebo s dobrými mravy.

7.1. Rozsah a doba ochrany

Zákon jasně stanovuje, že: „Rozsah ochrany je dán vyobrazením průmyslového vzoru tak, jak je zapsán v rejstříku (§ 38) s výjimkou znaků, které jsou předurčeny technickou funkcí průmyslového vzoru, nebo znaků, které musí být nutně reprodukovány v přesném tvaru a rozměrech, aby mohl výrobek, v němž je průmyslový vzor ztělesněn nebo na kterém je aplikován, být mechanicky spojen s jiným výrobkem nebo umístěn do jiného výrobku, kolem něj nebo proti němu tak, aby oba výrobky mohly plnit svou funkci. Do rozsahu ochrany vyplývající ze zápisu průmyslového vzoru spadá každý průmyslový vzor, který nevyvolává u informovaného uživatele odlišný celkový dojem." *(Zákon č. 207/2000Sb. O ochraně průmyslových vzorů ve znění pozdějších předpisů)*

Rozsah a doba ochrany

Ochrana každého zapsaného tedy uznaného průmyslového vzoru, trvá vždy 5 let a to od data podání přihlášky, stejně jako u jiných ochran duševního vlastnictví, s tím, že její vlastník může opakovaně požádat o obnovu průmyslového vzoru, maximálně však až do celkové doby 25 let. Platí tedy pravidlo 5 + 5 + 5 + 5 + 5 *(ÚPV, 2018).*

Zánik práva ze zapsaného průmyslového vzoru

Přiznané právo ze zapsaného průmyslového vzoru zaniká následujícími způsoby, které jsou taktéž vymezeny zákonem: uplynutím doby ochrany či vzdáním se vlastníka průmyslového vzoru. V takovém případně právo k předmětnému průmyslovému vzoru zaniká až takovým kalendářním dnem, kdy tato skutečnost byla uvedena v rejstříku.

Výše zmíněný zákon stanovuje i jasná pravidla pro samotný výmaz průmyslových vzorů.

Mezinárodní ochrana

Účinnost na celém jednotném (nedílném) teritoriu EU, ve všech členských státech.

Nezapsaný průmyslový vzor společenství

Jedná se o ochranu bez nutnosti registrace od prvního zpřístupnění veřejnosti (tj. bez jakékoliv přihlášky, bez placení poplatků a bez vedeného řízení před nějakým orgánem).

Celková délka jsou 3 roky ochrany bez možnosti prodloužení. Nicméně, pokud je daný průmyslový vzor poprvé zveřejněn mimo území EU, není ochrana možná (absence předuveřejnění původcem).

Problematickou částí je prokazování prvního zpřístupnění veřejnosti a nejistota uplatnění práva.

Zapsaný průmyslový vzor společenství

Ochrana zapsaného průmyslového vzoru společenství vzniká (stejně jako je tomu u národního průmyslového vzoru) okamžikem oficiálního podání přihlášky (průmyslového) vzoru společenství u patřičného úřadu pro první periodu v délce 5 let ochrany. Možnost prodlužovat je až na celkových 25 let. Vlastník takového zapsaného průmyslového vzoru má výhradní právo používat a nakládat stejně, je-li nutné bránit třetím osobám v jeho užívání. Výhodou je jednotná registrace na jednom místě, za jeden poplatek, jedna správa. Přihlášku je možno podat v národním jazyce, nicméně řízení se vede v jednom z následujících jazyků: anglický, německý, francouzský, italský či španělský. Jedná se o velmi pružný a otevřený systém - kdokoliv může podat přihlášku (fyzické a právnické osoby bez pobytu nebo sídla v EU musí být při řízení před úřadem zastoupeny).

Řízení o zápisu vzorů Společenství se vede před Úřadem pro harmonizaci ve vnitřním trhu (OHIM, Alicante, Španělsko). OHIM zároveň spravuje rejstřík zapsaných vzorů Společenství *(ÚPV, 2018).*

Seznam literatury

Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV). Oficiální webové stránky. Dostupné z: http://www.upv.cz/cs/upv/nejcastejsi-dotazy-(faq).html cit. [11.7.2018].

Zákon č. 207/2000 Sb., dle zákona o ochraně průmyslových vzorů ve znění pozdějších předpisů In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

8. Ochranné známky

RNDr. et Mgr. Růžena Štemberková

Předmětem ochrany ochranné známky je tedy jakékoliv označení, které vyhovuje podmínkám pro zápis do rejstříku ochranných známek dle zákona č. 441/2003 Sb., o Ochranných známkách ve znění pozdějších předpisů.

Ochrannou známkou schopnou zápisu do rejstříku ochranných známek může být dle zákona č. 441/2003 Sb. ve znění pozdějších předpisů: „Jakékoliv označení schopné grafického znázornění, zejména slova, včetně osobních jmen, barvy, kresby, písmena a číslice, tvar výrobku a jeho obal, pokud má schopnost odlišit výrobky nebo služby jedné osoby od výrobků nebo služeb osoby druhé."

Druhy ochranných známek

- „Slovní ochranná známka je tvořena z jednoho nebo více slov nebo souhrnu písmen, které lze za slovo považovat. Toto slovo musí být vyslovitelné a musí mít rozlišovací způsobilost. Slovní ochranná známka by měla být pokud možno krátká, zvučná a snadno zapamatovatelná. Může být provedena standardním nebo graficky upraveným písmem.
- Kombinovaná ochranná známka je označení, v němž je spojen prvek slovní s prvkem obrazovým, příp. prostorovým v jeden celek. Obrázek i slovo by na sebe měly smyslově navazovat, není to však podmínkou. Kombinované ochranné známky v současné době převažují.
- Obrazová ochranná známka je označení utvořené z realistického nebo abstraktního zobrazení lidí, ptáků, zvířat, věcí, různých symbolů nebo jiných obrazových motivů. Může být jednoduchá, složitá, barevná, černobílá, musí však splňovat požadavek rozlišovací způsobilosti. Aby obrazová známka plnila své poslání, musí být jednoduchá, estetická a působivá.
- Prostorová ochranná známka je označení, které je tvořeno trojrozměrným (plastickým) vyobrazením. Předmětem ochrany může být zvláštní tvar výrobků, například tvary mýdla, nebo jeho obaly, jako jsou lahve, krabice, flakony. Tvar ochranné známky může být chráněn i jako průmyslový vzor.
- Barva nebo kombinace barev - ochranná známka tvořená barvou nebo kombinací barev, která je svým odstínem nějak specifická." *(převzato: VUT, 2013)*

Práva plynoucí z udělené ochranné známky

Dle výše zmíněného zákona, který upravuje veškeré náležitosti týkající se ochranných známek, má každý vlastník takového označení výlučné právo užívat ochrannou známku, a to pro výrobky a služby, pro které si daná práva vymezil, pro něž je předmětná ochranná známka registrována. Právo každého takového vlastníka je uvedeno a zveřejněno zapsáním

ochranné známky výpisem z rejstříku, případně prokázáním osvědčením o zápisu. Každý vlastník může spolu s ochrannou známkou používat značku ®.

Doba platnosti ochranné známky

Tak jako je tomu u ostatních druhů průmyslově právní ochrany běžné – tedy platnost je vždy vymezena na určitou délku časového období. U ochranných známek maximální doba ochrany není omezena a předmětná ochranná známka se může prodlužovat nekonečně dlouho, a to vždy po uplynutí období deseti let, tedy 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + ….

Po uplynutí lhůty si musí vlastník požádat o obnovu zápisu. Každý vlastník v případě zájmu o prodloužení ochranné známky je povinen požádat o prodloužení obnovy zápisu, nestane-li se tak, ochranná známka zanikne. Ochranná známka zaniká, pokud uplyne doba platnosti či se majitel práv vzdá práva na ochrannou známku, a nebo je ochranná známka prohlášena za neplatnou.

Řízení o zápisu ochranné známky

Mezi povinné náležitosti vyplnění přihlášky patří především znění nebo vyobrazení přihlašovaného označení, jméno/název přihlašovatele, seznam výrobků a služeb a též zaplacení správního poplatku. Dle dané legislativy vzniká tedy ode dne podání přihlášky jejímu přihlašovateli právo priority před jinými možnými budoucími přihlašovateli, kteří by podali přihlášku obdobnou pro obdobné výrobky či služby.

V rámci řízení o přihlášce zkoumá Úřad průmyslového vlastnictví nejprve formální náležitosti přihlášky a po jejich kontrole následuje věcný průzkum.

Ohledně samotného udělení ochranné známky zákon stanovuje, že pokud: „Vyhovuje-li přihláška požadavkům tohoto zákona, nebylo-li řízení o přihlášce zastaveno a nebyly-li podány ve lhůtě stanovené v námitky nebo byly-li námitky pravomocným rozhodnutím zamítnuty či řízení o nich pravomocně zastaveno, zapíše Úřad ochrannou známku do rejstříku spolu s uvedením dne zápisu a vydá vlastníku ochranné známky osvědčení o zápisu ochranné známky do rejstříku. Zápis ochranné známky do rejstříku Úřad oznámí ve Věstníku.“

Mezinárodní ochrana

Dle Madridské dohody o mezinárodním zápisu (1891) a dle Madridského protokolu k Madridské dohodě (1989) mají osoby, které vlastní podnik, a dále, které mají místo trvalého pobytu nebo sídlo v České republice či jsou držiteli české státní příslušnosti, práva možnosti k podání žádosti o mezinárodní zápis ochranné známky podle mezinárodní smlouvy. Na mezinárodní přihlášce je nutno určit státy ochrany, pro které je požadován zápis předmětné ochranné známky.

Výhody tohoto systému jsou nesporné. Podává se jedna jediná přihláška, v jednom jazyce s jedním poplatkem pro všechny státy ochrany. Následuje jediné řízení o přihlášce, nicméně je třeba jen počkat na eventuální námitky. Z hlediska změn zápisu se jedná o jediný úkon pro všechny státy. Bezesporu je mezinárodní zápis levnější než součet poplatků za

národní zápisy a není třeba hlídat lhůty v jednotlivých dílčích státech.

Unijní ochranná známka

Podává se jediná přihláška k ochraně známky v celé EU. Přihlášku je možno podat na Úřadu průmyslového vlastnictví, který je povinen tuto přihlášku předat na Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu do 14 dnů. Po podání náležitě vyplněné přihlášky probíhá formální průzkum následovaný věcným průzkumem, kde se přezkoumávají absolutní a relativní důvody pro zamítnutí zápisu.

Výhodou podání unijní ochranné známky je jediná přihláška, která je spojena i s jediným poplatkem. Tím se ochrana po zápisu ochranné známky vztahuje na celou Evropskou unii najednou. Zápis není závislý na národních systémech ochrany, což znamená, že má tedy unitární charakter. Je možná tedy dvojí ochrana (komunitární a národní).

OZNAČENÍ PŮVODU VÝROBKŮ A ZEMĚPISNÁ OZNAČENÍ

Označení původu

„Chráněné označení původu je název, který identifikuje produkt pocházející z určitého místa, regionu nebo země, jehož jakost nebo vlastnosti jsou převážně nebo výlučně dány konkrétním zeměpisným prostředím s jeho vlastními přírodními a lidskými činiteli a u něhož všechny fáze produkce, tj. produkce, zpracování a příprava, probíhají ve vymezené zeměpisné oblasti. Vyžaduje se tedy úzká vazba na oblast původu“ *(Czechpatent, 2014).* Označení původu – příklady (francouzská vína, italská vína, Mexická tequilla aj.)

Zeměpisné označení

„Chráněné zeměpisné označení je název, který identifikuje produkt pocházející z určitého místa, regionu nebo země, a jehož daná jakost, pověst nebo jiná vlastnost, lze přičíst především tomuto zeměpisnému původu u něhož alespoň jedna fáze produkce, tj. produkce, zpracování nebo příprava, probíhá ve vymezené zeměpisné oblasti“ *(Czechpatent, 2014).*

Zeměpisné označení – příklady (Nejstarší zeměpisná označení v rejstříku České republiky vedeném na národním Úřadu průmyslového vlastnictví, byla zapsána v roce 1974 a patří mezi ně např.: Karlovarský suchar, Karlovarská voda, Karlovarská minerální voda, Karlovarská přírodní minerální voda, Karlovarský mlýnský pramen, Karlovarská vřídelní sůl, Karlovarské oplatky). V České republice je nyní zhruba 200 platných registrací českých zeměpisných označení zboží. Nejčastěji jsou mezi nimi zemědělské výrobky, potraviny, nápoje a pivo.

Rozdíl

„Rozdíl mezi označením původu a zeměpisným označením tedy spočívá zejména v požadované intenzitě vazby produktu na dané zeměpisné prostředí. Zatímco u označení původu se vyžaduje vazba velmi silná, pro zeměpisné označení postačí, aby alespoň jedna fáze produkce probíhala v příslušném místě, regionu nebo zemi, přičemž minimálně pověst produktu musí být přičitatelná jeho zeměpisnému původu“. *(Czechpatent, 2014).*

Seznam literatury

Czechpatent. 2014. Patent je zákonná ochrana vynálezů. Dostupné z: www.czechpatent.eu-11.9.2014[cit. 9. 8. 2018]

VUT. Transfer technologií. 2013. Dostupné z: www.vut.cz/utvar-transferu-technologií-vut-brno133-slovník282-ochranná-známka,11.10.2013 [cit. 9. 8. 2018]

Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách ve znění pozdějších předpisů In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

9. Vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a jeho nástroje

Mgr. Jan Černý

Pod pojem „průmyslová práva" lze podřadit zejména patenty, užitné vzory, průmyslové vzory, ochranné známky, označení původu, topografie polovodičových výrobků *(ÚPV, 2018).*

Vymáhání práv z průmyslového vlastnictví je upraveno zákonem č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), ve znění pozdějších předpisů.

Osobou oprávněnou k vymáhání práv z průmyslového vlastnictví může být:

- vlastník nebo majitel práva dle příslušného zákona na ochranu průmyslového vlastnictví,
- nabyvatel licence, ovšem zpravidla jen se souhlasem vlastníka či majitele;
- profesní organizace ochrany práv, která je řádně uznávána v zemi původu jako organizace oprávněná zastupovat vlastníky či majitele práv průmyslového vlastnictví *(§ 2 odst. 1 zákona č. 221/2006 Sb.).*

9.1 Nástroje vymáhání práv z průmyslového vlastnictví

Zákon stanovuje subjekty *(§ 3 odst. 1 zákona č. 221/2006 Sb.)*, po nichž mohou oprávněné osoby požadovat informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je právo z průmyslového vlastnictví porušováno. Jedná se tedy o informace ohledně všech předchozích držitelů tohoto zboží či služby, jakož i údaje o zboží či službě samotné *(§ 3 odst. 3 zákona č. 221/2006 Sb.)*. Tyto subjekty, jež se jistým způsobem podílejí na porušování práva, jsou povinny požadované informace v přiměřené lhůtě poskytnout. V opačném případě má oprávněná osoba možnost domáhat se informací soudní cestou, a to v rámci řízení o porušení práva.

Opatření k nápravě

Neoprávněným zásahem do práv z průmyslového vlastnictví se zabývá soud na návrh oprávněné osoby. Oním zásahem však zákon rozumí nejen porušení, nýbrž i pouhé ohrožení těchto práv. Není tedy podstatné, zda k porušení práv skutečně došlo, stačí pouze, pokud takové porušení hrozí.

Je-li do práv z průmyslového vlastnictví zasaženo, může se oprávněná osoba u soudu domáhat, aby se porušovatel svého jednání zdržel a následky tohoto jednání odstranil. K tomu může soud využít několik opatření. Vedle stažení výrobků z trhu může soud nařídit též jejich trvalé odstranění či zničení. V neposlední řadě může soud nařídit i trvalé odstranění nebo zničení všech materiálů, nástrojů a zařízení, jejichž využívání vedlo k zásahu do daných práv *(§ 4 odst. 1 zákona č. 221/2006 Sb.)*. Vedle toho může oprávněná osoba po

porušovateli žádat též náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení, popřípadě i přiměřené zadostiučinění, vznikla-li důsledkem zásahu do tohoto práva nemajetková újma *(§ 5 zákona č. 221/2006 Sb.)*.

9.2. **Protipirátský zákon a spolupráce s celními orgány**

Právní úprava

Tzv. protipirátský zákon[1] byl ke dni 31. 12. 2014 zrušen novým zákonem č. 355/2014 Sb., o působnosti orgánů Celní správy České republiky v souvislosti s vymáháním práv duševního vlastnictví.

Zákaz nakládání

Podle zákona č. 355/2014 Sb. je zakázáno nakládat se zbožím porušujícím právo duševního vlastnictví, ledaže k tomuto nakládání dochází pro osobní potřebu fyzické osoby na vnitrostátním trhu *(viz § 5 zákona č. 355/2014 Sb.)*.

Nakládání se zbožím porušujícím právo duševního vlastnictví je klasifikováno jako přestupek, za který lze uložit fyzické osobě pokutu do výše 1 000 000 Kč. V případě právnické osoby či podnikající fyzické osoby může být uložena pokuta až do výše 10 000 000 Kč.

Zároveň s pokutou lze uložit i propadnutí nebo zabrání zboží.[2] Takto propadlé nebo zabrané zboží může být bezúplatně převedeno k humanitárním účelům, v opačném případě je toto zboží zničeno. Namísto zničení může tuto věc skladovat a využívat Generální ředitelství cel, a to například pro potřeby výuky či výcviku.[3]

Opatření orgánů celní správy

Orgány celní správy jsou v rámci vymáhání práv duševního vlastnictví oprávněny provádět opatření na vnitrostátním trhu (zadržení zboží na vnitrostátním trhu) a opatření při celním dohledu (zadržení zboží nebo pozastavení propuštění zboží při dovozu, vývozu nebo tranzitu zboží).

---

[1] Celým označením zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů

[2] Význam těchto pojmů vyplývá z celního zákona (242/2016 Sb.) –
Propadnutí - lze uložit, jestliže věc náleží osobě, která se dopustila správního deliktu, a věc a) byla ke spáchání správního deliktu užita nebo určena, nebo b) byla správním deliktem získána nebo byla nabyta za věc správním deliktem získanou.
Zabrání – lze uložit, pokud to vyžaduje bezpečnost osob nebo majetku anebo jiný obecný zájem a pokud věc a) náleží pachateli, kterého nelze za správní delikt stíhat, b) nenáleží pachateli správního deliktu nebo mu nenáleží zcela, nebo c) vlastník není znám.

[3] viz § 36 zákona č. 355/2014 Sb.

9.3. Ochrana spotřebitele proti padělkům

Tato oblast je upravena zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. Podle tohoto zákona se výrobkem porušujícím některá práva duševního vlastnictví rozumí *(§ 2 odst. 1 písm. n zákona č. 634/1992 Sb.)*:

a) padělek;
b) nedovolená napodobenina;
c) výrobek, porušující práva majitele patentu nebo užitného vzoru nebo práva majitele dodatkového ochranného osvědčení pro léčiva a pro přípravky na ochranu rostlin podle zvláštního právního předpisu;
d) výrobek, porušující práva toho, jemuž svědčí ochrana zapsaného označení původu nebo zeměpisného označení.

Působnost v této oblasti vykonává Česká obchodní inspekce (ČOI). Orgány celní správy mají podle zákona č. 355/2014 Sb. povinnost spolupracovat ve věcech ochrany spotřebitele s ČOI.

9.4. „Patentový" soud

Ve věcech průmyslového vlastnictví je podle § 39 odstavce 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, příslušný věcně a místně jako soud prvního stupně Městský soud v Praze. Ten podle § 6 zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví rozhoduje jako soud prvního stupně ve sporech o nárocích vycházejících z průmyslového vlastnictví, o nárocích z ohrožení a porušení práv z průmyslového vlastnictví a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva z průmyslového vlastnictví, a o nárocích podle části první tohoto zákona (právo na informace a opatření k nápravě). Podle téhož ustanovení rozhoduje v České republice jako soud prvního stupně pro ochranné známky Společenství a pro průmyslové vzory Společenství. Dále pak také přezkoumává pravomocná správní rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví.

Městský soud v Praze v těchto řízeních jedná a rozhoduje ve specializovaných senátech složených z předsedy a dvou soudců.

9.5. Patentoví zástupci, prostředníci a rozhodci v této oblasti

Patentoví zástupci

Patentovým zástupcem je ten, kdo je zapsán v seznamu patentových zástupců vedeném Komorou patentových zástupců. Jeho hlavním úkolem je poskytování odborné pomoci fyzickým i právnickým osobám, především pak jejich zastupování v řízení před soudy, ÚPV a dalšími správními orgány.

Prostředníci a rozhodci

Mimosoudní řešení sporů zajišťuje prostředník (mediátor) a rozhodce (arbitr).

Seznam literatury

Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV). Oficiální webové stránky. [online]. Dostupné z: http://www.upv.cz/cs/upv/nejcastejsi-dotazy-(faq).html [cit. 9. 8. 2018].

Zákon č. 221/2006 Sb. o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck Dostupné z: http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga3f6mrsgewta [cit. 9. 8. 2018]

Zákon č. 355/2014 Sb. o působnosti orgánů Celní správy České republiky v souvislosti s vymáháním práv duševního vlastnictví, v platném znění. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqge2f6mzvguwtc [cit. 9. 8. 2018]

Zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck.Dostupné z: http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhe4v6mjzgewtq [cit. 9. 8. 2018]

Zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon, v platném znění. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqge3f6mrugiwtc [cit. 9. 8. 2018]

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezf6nrtgqwtini[cit. 9. 8. 2018]

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazf6nrngmzq [cit. 9. 8. 2018]

10. Komercializace výsledků výzkumu a vývoje, její formy

Ing. Pavla Matulová, Ph.D.

Komercializace výsledků výzkumu může mít několik podob a vždy je nutné s rozvahou vybírat vhodnou formu. Následující kapitola přináší přehled forem, které lze zvolit při tržní nabídce výsledků duševního vlastnictví.

Nejprve uvádíme základní přehled a následně budou jednotlivé formy blíže rozebrány:

- prodej patentů, užitného vzoru, průmyslového vzoru, ochranné známky;
- licenční smlouva;
- výhradní licence;
- nevýhradní licence;
- podlicenční smlouva;
- smlouva o dílo;
- obchodní tajemství.

10.1. Prodej patentů, užitného vzoru, průmyslového, ochranné známky

Právní ochrana patentu, který je zapsán v České republice, má platnost 20 let od podání přihlášky, je však nutné včas a řádně uhradit roční udržovací poplatky příslušnému úřadu. V České republice se jedná o Úřad průmyslového vlastnictví ÚPV v Praze. Hlavní motivací pro majitele patentu udržovat patent v platnosti je to, že je majiteli poskytnuta právní ochrana a bez jeho souhlasu patent, nebo jeho části, nesmí nikdo využívat. Mezi základní práva majitele průmyslově právní ochrany (patentu, užitného vzoru, ochranné známky či průmyslového vzoru) patří právo ochrany využívat, nebo poskytovat souhlas k jeho využívání jiným osobám. Je také možné na třetí osoby práva převést.

Platí základní korelace mezi nabídkou a poptávkou, platí, že cena za poskytnutí práv na využití průmyslových práv, ať se již jedná o patent, užitný vzor či jinou formu ochrany duševního vlastnictví a za převod těchto práv je vždy smluvní ujednání mezi poskytovatelem práv a nabyvatelem práv. Při stanovení ceny není možno vycházet pouze z nákladů, které byly vynaloženy na získání patentu, či hodnoty předmětu patentu a možných přínosů pro budoucího nabyvatele, ale je nutno vycházet z toho, co je kupující za prodej práv ochoten zaplatit. V praxi se často setkáváme s nadhodnocením práv k duševnímu vlastnictví ze strany jeho majitele, ale je nutné si uvědomit, že cesta ke komercializaci předmětu patentu je ještě dlouhá a vyžaduje nemalé finanční prostředky. Dle odborné literatury *(Jakl, 2003)* se uvádí, že při prodeji patentu se výše ceny pohybuje v rozmezí pět až patnáct procent z odhadované nebo skutečné prodejní ceny produkce za dobu, kdy se reálně předpokládá využití průmyslového práva.

10.2. Licenční smlouva

Licenční smlouvou poskytuje majitel průmyslových práv druhé straně právo, které je nazýváno licencí, využívat průmyslových práv v určitém rozsahu. Rozsah využití může být omezen nebo může být poskytnuto jeho neomezené využívání. Ve většině případů je za licenci poskytnuta úplata, případně jsou placeny pravidelné licenční poplatky. Jak již bylo, však uvedeno výše, opět se jedná o výlučnou dohodu mezi poskytovatelem a nabyvatelem. Licencí lze poskytovat práva k využívání průmyslových práv, jako příklad lze uvést využívání patentu. Majitel patentu svůj patent neprodává, nadále zůstává jeho výlučným vlastníkem, ale poskytuje například výrobní firmě právo využívat tento patent pro výrobu.

Komercializace výsledků výzkumu a vývoje je jednou z nejčastěji využívaných forem transferu technologií a nabízí několik variant.

Jak již bylo uvedeno výše, majitel průmyslových práv může poskytnout právo využívat práva k duševnímu vlastnictví pouze jedné straně, v tomto případě hovoříme o tzv. výhradní licenci. V případě, že je udělena výhradní licence, není možné poskytovat práva k daným právům průmyslové ochrany dalším stranám.

Pozor: Výhradní licence v mnoha případech zamezuje i vlastníkovi práv jejich využívání. Pozor: Neplatná je smlouva, kterou by majitel uděloval třetí straně licenci v době trvání výhradní licence. Poskytnout práva k využívání práv k průmyslovému vlastnictví je možno jen s písemným souhlasem nabyvatele výhradní licence.

Pokud nejsou udělena výhradní práva k využívání předmětu práv duševního vlastnictví, tak hovoříme o tzv. nevýhradní licenci. Pokud je udělena nevýhradní licence, může majitel práv udělit licenci dalším subjektům, případně může práva využívat sám. Zvážit, zdali udělit výhradní či nevýhradní licenci, je vždy důležitým strategickým krokem. Zpravidla cena za výhradní licenci je vyšší než cena za licenci nevýhradní. V případě, že však je více zájemců o získání licence, bývá zpravidla vhodnější udělit licenci nevýhradní. Nedojde tak k zablokování dalšího komerčního potenciálu spojeného s využitím daného patentu, či užitného vzoru.

Zvláštním a specifickým příkladem může být tzv. podlicenční smlouva, v tomto případě může nabyvatel oprávnění, které je součástí udělené licence úplně nebo zčásti udělit třetí straně. Možnost udělit podlicenci musí být vždy písemně odsouhlasena s majitelem práv a musí být součástí smlouvy mezi poskytovatelem a nabyvatelem práv.

Shrnutí: V případě, že majitel nechce prodávat, či převádět práva ke svému duševnímu vlastnictví, má možnost udělení tzv. licence. Jedná se o právo na využití těchto práv k duševnímu vlastnictví. Licence může být výhradní či nevýhradní. Majitel poskytuje právo k využívání v případě, že sám není schopen práva dostatečně sám využívat. Licence je udělována za úplatu – je možno stanovit jednorázovou cenu, většinou jsou však stanoveny pravidelné licenční poplatky. Vždy je nutné pečlivě zvážit udělení výhradní či nevýhradní licence.

Náležitosti licenční smlouvy:

Licenční smlouvu je nutné uzavřít vždy písemně, je nutné, aby obsahovala identifikaci všech smluvních stran a podrobnou definici toho, co je předmětem licence. Je nutné uvést cenu za udělení licence v příslušné měně. V případě, že se obě strany dohodly na placení licenčních poplatků, je nutné uvést, v jaké výši a v jakých termínech jsou poplatky splatné.

Je potřebné uvést ujednání o zdanění. Dále by licenční smlouva měla obsahovat informace o době platnosti smlouvy, zdali se jedná o výhradní či nevýhradní formu licence, případně za jakých podmínek je možné udělit podlicenci. Je nutné uvést smluvní záruky, prohlášení o právní nezávadnosti předmětu ochrany duševního vlastnictví.

Informovat o právech a povinnostech poskytovatele a nabyvatele licence případně stanovit podmínky utajení předmětu licence a stanovit sankce za porušení ujednané dohody. V závěru je vhodné formulovat volbu práva pro výklad a spory ze smlouvy, případně uvést arbitrážní doložku. Na závěr je možno také uvést všeobecná ustanovení, která upravují situace, kdy dochází k neplatnosti licenční smlouvy, neuskutečnitelnosti smlouvy či prodlení. Vhodné je také uvést, jaké záležitosti by vyplynuly z nekalého soutěžního jednání.

Licence na patenty a užitné vzory poskytnuté subjektem působícím v ČR

Zdroj (ČSÚ, 2016)

Od roku 2004 ČSÚ monitoruje údaje o poskytnutých a nabytých licencích prostřednictvím ročního šetření o licencích (LIC 5-01). Cílem tohoto průzkumu je zjištění, kolik licenčních smluv bylo poskytnuto (do roku 2010 i nabytí) práva pro užívání patentů, užitných vzorů, průmyslových vzorů, nových odrůd rostlin a plemen zvířat, případně jiného know-how platného v ČR a výši přijatých nebo zaplacených licenčních poplatků tzv. „royalties" za poskytnutí nebo nabytí tohoto práva. ČSÚ se primárně zaměřuje na patenty nebo užitné vzory. Tato forma ochrany je z pohledu potenciálu komercializace a rozvoje české ekonomiky nejzásadnější.

Cena za poskytnutí licence

Cena za poskytnutí licence je vždy stanovena nabídkou a poptávkou na trhu a je vždy dána dohodou mezi majitelem, tedy poskytovatelem a kupujícím tedy nabyvatelem. Ve většině případů se jedná o finanční plnění, mohou se však vyskytnout i případy, kdy je licence poskytnuta bezúplatně. V tomto případě však musí být toto ujednání jednoznačně uvedeno v licenční smlouvě, a to že licence se poskytuje bezúplatně.

V některých případech je cena za licenci stanovena dle výnosů z využívání licence. Pokud je cena stanovena takto, je nabyvatel vždy povinen poskytnout majiteli součinnost při kontrole, aby majitel mohl dostatečně zkontrolovat výši finančních prostředků plynoucích z udělení licence. Jedná-li se o důvěrné informace, je vhodné doplnit licenční smlouvu o dohodu o utajení těchto informací. Licenční poplatek = „royalties".

Omezení licence

V mnoha případech majitel omezuje užití díla, jedná se o tzv. omezení licence. Omezení licence se může vztahovat na jednotlivé části práv duševního vlastnictví nebo na způsoby užití či teritoriální omezení.

10.3. Smlouva o dílo

Další častou formou je tzv. smlouva o dílo. Používá se například v případě zpracování odborného článku, výzkumné zprávy, vypracování posudku, projektu, konstrukce nového výrobku, technologického předpisu nebo počítačového programu, laboratorního měření a podobně.

Zpravidla je zhotovitel povinen provést dílo samostatně a na svůj náklad a riziko ve sjednané době. Objednatel je povinen provedené dílo převzít a zaplatit.

Důležité: Smlouva o dílo je upravena v současnosti dle ustanovení § 2586 - § 2635 občanského zákoníku.

Cena za zhotovení díla může být určena pevně stanovenou částkou, odkazem na rozpočet, který je nutný pro realizaci díla, nebo také může být stanoven odhad (§ 2586 odst. 2 NOZ).

Pozor: V případě, že je cena uvedena pevnou částkou, nebo jasným uvedením odkazu na rozpočet, nemůže ani objednatel ani zhotovitel požadovat úpravu ceny z důvodu vyšších nákladů na dílo, než bylo původně předpokládáno. V případě však nenadálé události, kterou nebylo možno ovlivnit žádnou stranou, je možné se obrátit na soud, který objektivně zhodnotí, zdali je nárok na vyšší/nižší cenu oprávněný (§ 2620 odst. 2 NOZ).

Zhotovitel při provádění díla není povinen podléhat nárokům a požadavkům objednatele, proto zákon dává objednateli právo provádět kontrolu při provádění díla. Dle občanského zákoníku je dílo provedeno ve chvíli, kdy je plně dokončeno a řádně předáno (§ 2604 NOZ).

Jak určit cenu díla a za jakých podmínek je možné cenu díla navýšit?

Nejběžnějším způsobem určení ceny díla je domluva mezi zadavatelem a zhotovitelem dle rozpočtu prací nutných a potřebných k dokončení díla. Jedná se o kompromis mezi nabídkou a poptávkou po daném díle.

Dle občanského zákoníku, je však také možné uzavřít smlouvu i bez určení ceny díla, v takovém případě musí být toto ustanovení jasně uvedeno ve smlouvě o dílo a následně platí, že cena ujednaná za dílo je v místě a čase obvyklá. Tato varianta se však v praxi příliš neužívá, neboť může vést ke sporům, co je právě cenou obvyklou v daném čase na daném území. Daleko vhodnější je stanovit konkrétní cenu díla.

Zde však narážíme, zejména u děl vývojového a výzkumného charakteru, na to, že v době ujednání smlouvy o dílo není jasné, jaký rozsah výzkumných prací bude třeba provést, případně v jakém časovém horizontu. Na toto úskalí je pamatováno v občanském zákoníku tzv. stanovením ceny odhadem. Zhotovitel však musí průběžně informovat zadavatele o vývoji ceny za dílo a v případě výrazného odchýlení či při podezření na odchýlení od původního odhadu zadavatele neprodleně informovat. Pokud je navýšení v takové výši, se kterou zadavatel nesouhlasí, může od smlouvy odstoupit, nepozbývá však povinnosti zaplatit již provedenou část díla. V případě výrazného sporu mezi zadavatelem a nabyvatelem

rozhodne o ceně soud. Soudní vyrovnání by však mělo být tou poslední variantou, vždy je vhodné se domluvit bez soudního zásahu a stanovit tzv. win-win strategii, kdy obě strany dosahují profitu z objednávky a smlouvy o dílo.

10.4. Obchodní tajemství

Velmi často se v praxi setkáváme s tím, že pro firmy, či podniky je velmi nákladné chránit si svoje know-how prostřednictvím patentu či jiné formy ochrany duševního vlastnictví, nebo náklady na ochranu duševního vlastnictví převyšují zisk plynoucí z daného know-how, a tak své unikátní know-how uchovává firma, případně výzkumný tým ve formě obchodního tajemství.

Obchodní tajemství má charakter konkurenčně důležitého know-how, které není běžně známé (jako příklad obchodního tajemství lze uvést recepturu na výrobu karlovarského likéru nazvaného Becherovka, ze světových značek lze uvést recepturu na výrobu Coca Coly. Ingredience jsou známé, ale poměr a způsob míchání je předmětem obchodního tajemství). Porušení obchodního tajemství je sankcionováno a označováno jako nástroj nekalé soutěže.

Náhrady, kterou se může domáhat ten, kterému bylo obchodní tajemství porušeno, znehodnoceno, odtajněno konkurenci, se může domáhat soudní cestou a náhrady škody bývají zpravidla výrazné.

Podmínky ke sdílení obchodního tajemství jsou vždy dány mezi poskytovatelem a nabyvatelem. Jednání, při kterých je uvedeno obchodní tajemství, jsou vždy zajištěna smlouvami o utajení.

V anglickém jazyce jsou smlouvy, které obsahují obchodní tajemství označovány jako non-disclosure agreement (NDA). V některých případech je také uvedeno označení confidentiality agreement CA případně jsou smlouvy, nebo dodatky ke smlouvám označovány jako proprietary information agreement, confidential disclosure agreement, secrecy agreement.

Tyto smlouvy upravují předmět obchodního tajemství, nebo se mohou vztahovat k jednání jako celku. Jsou přesně uvedeny podmínky, za kterých je možné sdílet obchodní tajemství, a jaké sankce vyplývají z jeho porušení.

Jedná se o smlouvu mezi alespoň dvěma stranami o sdílení důvěrných materiálů, znalostí nebo informací, které však nebudou sdíleny s jakoukoliv třetí stranou.

Při uzavírání smluv k výkonu zaměstnání či zapojení se do výzkumného týmu je třeba dávat pozor na tzv. NDA smlouvy. Organizace (škola, firma) může po zaměstnanci vyžadovat podepsání tzv. non-disclosure agreement smlouvy, podepsání smlouvy o utajení může bránit zaměstnanci po ukončení pracovního poměru využívat získané znalosti v jiných společnostech či organizacích, případně ve výzkumných týmech. Toto omezení bývá většinou časově omezené, může to však být i v řádu let. Také se omezení činnosti velmi často vztahuje na obor, zaměstnanec pak nemůže být zaměstnán u firmy, která působí ve stejném odvětví jako firma předchozí, kde zaměstnanec podepsal smlouvu o utajení. V rámci NDA jsou stanoveny poměrně vysoké sankce, které mohou být soudně vymáhány.

Pozor: Podepsání smlouvy o utajení, často označovanou zkratkou z anglického originálu NDA, může výrazně ovlivnit působení zaměstnance v daném odvětví a ovlivnit tak profesní dráhu každého, kdo tuto smlouvu podepíše. Je tedy vždy nutné velmi dobře zvážit důsledky této smlouvy.

10.5. Nástroj Open innovation pro komercializace výsledků výzkumu

Dříve podniky velmi přísně chránily svůj strategický výzkum před konkurencí. Model zavádění inovací byl postaven na modelu výzkumu a vývoje in house. Firma prováděla vlastní, rozsáhlý VaV, jehož zaměření a výsledky tajila, než je uvede na trh. Tento princip byl striktně dodržován do 80. let min. století. Pak, ale přichází změna v myšlení u vrcholného vedení a řízení inovací ve firmách. Jednou z prvních velkých firem, které začaly využívat principy otevřené inovace, byla firma Procter and Gamble, odborníci z této firmy si uvědomili, že pokud chtějí být dlouhodobě a udržitelně lídry na trhu ve svém oboru, musí využívat poznatky, které jsou generovány na univerzitách, v soukromých vývojových centrech a mezi jinými SME, případně start-upy.

Firmy upouštějí od přístupu rozsáhlého interního vývoje a hledají zdroje inovací kolem sebe, neboť tato strategie se jeví jako ekonomicky výhodná. Velmi často se obrací na univerzity prostřednictvím technologických skautů.

Firmy se zajímají o nové znalosti a nejčastějším přístupem bývá nákup licencí, firmy také prostřednictvím joint venture kapitálu vstupují do mladých, nadějných firem, kooperují se spin off firmami a spolupracují na velmi široké bázi s výzkumnými organizacemi, kromě výše zmíněných forem také formou sponzorovaného výzkumu, který jim zaručí včasné seznámení s nejnovějšími poznatky.

Z výše zmíněného je zřejmé, že velmi často proniká koncept otevřené inovace také do univerzitního prostředí.

Firmy si organizují tzv. Open innovation session. Struktura je následující: firma (většinou se jedná o nadnárodní podnik se širokým záběrem, ale může se jednat i o národní dobře etablovanou firmu) přednese na akademické půdě problém, či část vývojového segmentu, na které hledá své řešení. Následuje sepsání vhodných kandidátů na tzv. open innovation session. Tento seznam obsahuje názvy výzkumných týmů a jejich zaměření, reference a časové možnosti podílet se na uvedeném řešení. Následně je tento seznam zaslán zadavateli, který potvrdí (či vyloučí) svůj zájem vést otevřenou inovaci s danými kandidáty. Na základě tohoto podkladu je se všemi členy sepsán NDA non-disclosure agreement, tedy smlouva o mlčenlivosti (viz kapitola 10.4. obchodní tajemství). Následně firma vyloží všechny detaily předloženého problému, případně stav současného řešení, finanční prostředky a podobně. Na základě této otevřené inovace vznikají řešení šitá na míru od výzkumných týmů směrem k firmám.

Jedním z prvních, kdo začal systematicky v České republice organizovat tzv. Open innovation session bylo Jihomoravské inovační centrum v Brně JIC. Tento koncept v minulosti využily firmy Coca Cola, EON, Meopta, IBM a mnoho dalších, vzhledem k efektivnosti a rychlosti řešení se koncept rychle rozšiřuje i do jiných regionů.

Seznam literatury:

Český statistický úřad. 2016. Licence na patenty a užitné vzory poskytnuté subjektem působícím v ČR. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/10180/46014860/21300217m.pdf/e05f71c2-06a7--43ce-9a97-e6769d68e20c?version=1.0

Jakubec, I. Transfer inovací patenty, licence a celní úlevy v meziválečném Československu
Jakl L. Prosazování práv z duševního vlastnictví, Úřad průmyslového vlastnictví, Praha 2003

11. Mezinárodní právo veřejné

Ing. Petr Zdřálek, Ph.D.

11.1. Historie ochrany duševního vlastnictví

Pro pochopení smyslu mezinárodního veřejného práva je vhodné zmínit určité historické aspekty právní ochrany související se snahou chránit své znalosti a znemožnit jejich využívání jinými osobami než autory. Například patentová ochrana je dnes v podstatě druhem společenské smlouvy, kdy vynálezce zveřejní svoji myšlenku a na oplátku mu společnost, prostřednictvím zákonné úpravy, garantuje časově omezený monopol pro komerční využití myšlenky. Zatímco společnost je takto obohacena o nové myšlenky, jež mohou inspirovat další pokrok, vynálezci je zaručena možnost zúročení své invence, případně i finanční investice, kterou do vynálezu vložil.

Prvním historicky doloženým dokladem v oblasti patentové ochrany je dekret vydaný v roce 1474 Benátským dóžetem, kterým bylo občanům nařízeno zpravovat státní orgány o nových vynálezech a dodávat jejich praktické ukázky. Na základě tohoto dekretu získal například Galileo Galilei v roce 1594 patent na „prostředek pro čerpání vody". O institucionalizaci procesu vydávání patentů se jako první postarali Angličané v roce 1623, vydáním „Statutu o monopolech". O více než století později, v roce 1790 byl přijat patentový zákon ve Spojených státech amerických a 1791 *(Jakubec, 2014)*.

Koncem 18. století byly přijaty zákony o patentech ve třech významných zemích, a to v Anglii, Francii a v Americe. V první polovině 19 století přijala zákon o patentech řada evropských zemí, rozvoj obchodu však vyžadoval mezinárodní spolupráci. Proto princ Albert na Londýnské průmyslové výstavě navrhl jednotnou ochranu vynálezu. Toto vedlo ke dvěma mimořádným kongresům o patentech u příležitosti světových výstav: v roce 1873 ve Vídni a v roce 1878 v Paříži.

11.2. Mezinárodní systém právní ochrany

PAŘÍŽSKÁ ÚMLUVA

Z hlediska dnešní ochrany duševního vlastnictví je významná zejména Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví, která vznikla v roce 1883, v platnost vstoupila v létě 1884. Tato úmluva byla, a je dosud základním dokumentem, jenž zakotvuje mezinárodní systém právní ochrany průmyslového vlastnictví. Význam tohoto dokumentu spočívá v tom, že řeší pravidla průmyslové ochrany, unijní prioritu, cizinecký režim a administrativu. Úmluvu podepsala řada zemí, postupně se přidávaly další, včetně Československa v roce 1919. Počet členských států v roce 2009 byl 173. Nové problémy a situace, které se v průběhu platnosti smlouvy objevovaly, se řešily doplňováním původního textu. Byly přijaty na konferencích, pořádaných v různých zemích a jsou nazývány revizními akty. V současné době platí usnesení konference ze Stockholmu z roku 1967. Každý smluvní stát, který je členem, je vázán zněním, které odpovídá posledním reviz-

nímu aktu. Česká republika je vázána stockholmským zněním a text úmluvy je vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 64/1975 Sb. a doplněn ve znění č.81/1985 Sb. *(Jakubec, 2014)*.

Významným dokumentem bylo uzavření Mnichovské dohody o udělování evropských patentů na konferenci v říjnu 1973. Dohoda vstoupila v platnost v roce 1978, Česká republika je členskou zemí od roku 2002.

SMLOUVA O PATENTOVÉ SPOLUPRÁCI PCT

Dalším důležitým dokumentem, který reagoval na zvýšení přihlašovaných vynálezů na celém světě, bylo sepsání Smlouvy o patentové spolupráci, jež je známa pod zkratkou PCT, byla podepsána v roce 1970, platnost nabyla v roce 1978. Přinesla řadu změn, jejím hlavním smyslem bylo zjednodušit, zlevnit a zefektivnit přihlašování vynálezů k patentové ochraně ve více zemích. Přihláška se podává u tzv. přijímacího úřadu – národní úřad země přihlašovatele nebo i Mezinárodní úřad WIPO.

Systém PCT umožňuje žádat o patentovou ochranu vynálezu současně ve velkém počtu zemí podáním jediné „mezinárodní" patentové přihlášky místo podávání několika samostatných národních či regionálních patentových přihlášek. Systém PCT zahrnuje 151 smluvních států (září 2016). Udělování patentů spadá i nadále pod národní či regionální legislativu národních či regionálních patentových úřadů. Označuje se jako „národní fáze", kde jednotlivé patentové úřady jsou nadále odpovědné za zpracování přihlášky v souladu se svými vnitrostátními patentovými zákony a za rozhodnutí o udělení patentové ochrany. Systém PCT představuje systém s jednotnými požadavky na formalitu, se zprávou o mezinárodní rešerši, s předběžným průzkumem patentovatelnosti. Centralizovanou patentovou přihláškou se v podstatě prodlužuje právo přednosti na 30 měsíců.

MEZINÁRODNÍ ÚŘAD WIPO

WIPO (World Intellectual Property Organization) je organizace, která byla založena v roce 1967 Úmluvou o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví se sídlem v Ženevě. V roce 1974 se tato organizace stala jednou ze specializovaných agentur OSN. WIPO vykonává dozor v oblasti ochrany duševního vlastnictví. V současnosti je součástí WIPO 191 států.

TRIPS

Tak jak se postupně historicky vyvíjely pravidla v oblasti ochrany duševního vlastnictví, dochází rovněž i k vývoji prosazování práv k duševnímu vlastnictví, zejména s ohledem na skutečnost, že duševní vlastnictví stává stále více důležitým aspektem obchodu. Vznik nových pravidel bylo iniciováno zejména nejednotností právních úprav. Tato nejednotnost v oblasti prosazování práv měla za následek velké napětí v mezinárodních ekonomických vztazích. Dohoda TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) v roce 1994 vytvořila určitý ucelený systém pravidel ochrany duševního vlastnictví. Jedná se dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, kdy je zaručena určitá minimální úroveň ochrany duševního vlastnictví a s možností řešení potenciálně vzniklých sporů. Touto dohodou by měla vzniknout určitá rovnováha mezi dlouhodobým prospěchem při striktnějším přístupu

k ochraně duševního vlastnictví na straně jedné, a krátkodobými výhodami pro společnost při nižší úrovni ochrany na straně druhé. Česká republika je smluvní stranou TRIPS z roku 1994.

11.3. Právo EU v oblasti duševního vlastnictví

Práva duševního vlastnictví se v jednotlivých státech EU řídí jednak vnitrostátními právními předpisy jednak podléhají právním předpisům EU. Jedním z cílů legislativní činnosti Evropské unie spočívá v harmonizaci právních předpisů a ne jinak je tomu v případě práv duševního vlastnictví. Pro ochranné známky EU a průmyslových vzorů EU již byl vytvořen jednotný evropský systém, v případě patentů se jednotný patentový systém teprve vytváří. Oproti současnému evropskému patentu se bude jednotný komunitární patent lišit tím, že již nebude souborem samostatných národních patentů, ale bude jednotný pro všechny členské státy EU.

Hlavní cíle legislativní činnosti Evropské unie jsou *(Evropský parlament, 2012)*:
- Hlavní cíle legislativní činnosti Evropské unie jsou harmonizace právní úpravy *(Evropský parlament, 2012)*, konkrétně popsané v následujících bodech.

OCHRANNÉ ZNÁMKY, (PRŮMYSLOVÉ) VZORY A MODELY

V rámci EU vedle sebe existují čtyři úrovně ochrany. První úrovní jsou vnitrostátní systémy ochranných známek jednotlivých členských států, dále je to ochranná známka Beneluxu, ochranná známka EU a čtvrtou úroveň ochrany představuje mezinárodní ochrana.

AUTORSKÉ PRÁVO

V rámci EU došlo k harmonizaci určitých aspektů autorského práva. V současné době probíhá harmonizace zejména v oblasti jednotného digitálního trhu, kde existuje na jedné straně princip jednotného trhu EU a na straně druhé výlučné právo autora o rozsahu užití autorského díla.

POČÍTAČOVÉ PROGRAMY A DATABÁZE

Obecně jsou počítačové programy chráněny autorským právem, ale snahou je vytvořit harmonizované právo pro ochranu investic ve formě finančních či lidských zdrojů do pořízení a obsahu databáze.

KOLEKTIVNÍ SPRÁVCI

Cílem harmonizace autorských práv v této oblasti je zaručit, aby do správy svých práv měli možnost zasahovat i samotní nositelé práv a bylo zajištěno lepší fungování organizací kolektivní správců dle celoevropských norem.

PATENTY

Zde je snahou vytvořit jednotný patent udělený Evropským patentovým úřadem, který bude zajišťovat jednotnou ochranu ve všech členských státech EU, a to se se stejným účinkem, kdy přihlašovatelé budou mít možnost jednak chránit své vynálezy ve všech členských

státech EU najednou a rovněž budou moci svá práva chránit v rámci jediného soudního řízení vedeného před Jednotným patentovým soudem.

OBCHODNÍ TAJEMSTVÍ

V jednotlivých zemích se ochrana obchodního tajemství odlišuje více, než je tomu v jiných oblastech práv duševního vlastnictví, přičemž je zde snahou jednotně chránit obchodní informace a nezveřejněného know-how před jejich neoprávněným užíváním (získáním, využitím či zpřístupněním).

BOJ PROTI PADĚLÁNÍ

Aby byl posílen boj proti pirátství a padělání je snahou sblížit jednotlivé vnitrostátní právních systémy, zejména co se týče procesních pravidel upravující vymáhání práv duševního vlastnictví ve vztahu k předmětům podléhajícím celnímu dohledu nebo celní kontrole.

– Teorie „vyčerpání" práv. Jedná se o teorii, podle níž dochází k vyčerpání průmyslových práv. Jakmile je výrobek řádně uveden do oběhu v jednom členském státě, vlastník se již nemůže dovolávat svých práv v druhém členském státě.

Aktuální judikatura Soudního dvora Evropské unie.

- „Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci SAS potvrdil, že se autorskoprávní ochrana vztahuje pouze na vyjádření počítačového programu a ochrana se nevztahuje na myšlenky a zásady, na kterých je založena logika, algoritmy a programovací jazyky" *(Evropský parlament, 2012).*

- „V rozsudku ve věci Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV Soudní dvůr prohlásil, že umístění hypertextových odkazů na internetové stránce na chráněná díla, která jsou volně dostupná na jiné internetové stránce bez souhlasu nositele autorského práva, nepředstavuje „sdělování veřejnosti", pokud osoba, která tyto odkazy umístila, tak nekonala za účelem dosažení zisku a nevěděla o protiprávní povaze zveřejnění těchto děl" *(Evropský parlament, 2012).*

- „Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci C-484/14 ze dne 15. září 2016 prohlásil, že bezplatné zpřístupnění bezdrátové sítě veřejnosti s cílem upozornit zákazníky na zboží a služby v obchodě představuje „služby informační společnosti" ve smyslu příslušné směrnice, a potvrdil, že za určitých podmínek poskytovatelé zprostředkovávající přístup ke komunikační síti nejsou odpovědní. Nositel autorského práva se proto nemůže domáhat náhrady škody na základě toho, že připojení k této síti bylo třetími osobami použito k porušení jeho práv. Zabezpečení internetového připojení heslem zajišťuje rovnováhu mezi právy duševního vlastnictví nositelů práv na jedné straně a svobodou podnikání poskytovatelů připojení a právem na svobodu informací uživatelů sítě na druhé straně" *(Evropský parlament, 2012).*

11.4. Mezinárodní právo soukromé

Mezinárodní právo soukromé je upraveno zákonem Zákon 91/2012 Sb. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Je to právní odvětví, které upravuje soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem, kdy právo svým významem přesahuje hranice určitého státu,

a dostává se do vztahu k právu jiného státu, přičemž se může jednat o právo občanské, obchodní, rodinné nebo i pracovní. Rovněž se upravují postupy účastníků, soudů, jiných orgánů a dalších osob, jakož i vztahy mezi nimi *(Hradilová, Svobodová, 2018).*

Mezinárodní právo soukromé se zabývá především třemi základními otázkami:
- Volbou práva. Cílem je určit, který z dotčených právních řádů se má pro daný právní vztah použít.
- Pravomocí soudu. Cílem je určit, který soud má oprávnění rozhodnout o vzniklém právním sporu.
- Uznáním a výkonem cizích soudních rozhodnutí. Cílem je určit, zda je možné přiznat cizímu soudnímu rozhodnutí stejné právní účinky jako rozhodnutí tuzemskému *(Hradilová, Svobodová, 2018).*

11.5. Rozhodné právo - kolizní normy

Smlouvy se zpravidla řídí právem státu, se kterým smlouva souvisí nejúžeji, avšak smluvní strany si mohou dobrovolně zvolit právo, které bude rozhodné pro jejich závazkový vztah s mezinárodním prvkem, nebo-li stanovují si kolizní kritérium a náhradního určovatele práva, v souladu se kterým se bude smlouva v případě kolize vykládat a podle které bude posuzována její platnost, odpovědnost a předmět plnění *(Horáček et al., 2005).*

Kolizní norma provádí výběr rozhodného práva pro dosažení kolizní spravedlnosti bez ohledu na výsledek hmotně právního řešení. Kolizní normy vycházejí z principu rovnosti použitelných právních řádů, kdy se přikazuje použití toho či onoho právního předpisu bez ohledu hmotný obsah kolize.

Seznam literatury

Evropský parlament. Články 114 a 118 Smlouvy o fungování Evropské unie. Duševní, průmyslové a obchodní vlastnictví. Dostupné z:
http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_2.1.12.pdf [cit. 5.6. 2018]

Horáček, R., Čada, K., Hajn, P. Práva k průmyslovému vlastnictví. 1. vyd. Praha: CH Beck, 2005. 424 s.

Hradilová, V. Svobodová, K. 2018. Úvod do mezinárodního práva soukromého. Evropské mezinárodní právo soukromé. Dostupné z:
https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/js09/mps/web/pages/01.html [cit. 5.6. 2018]

Jakubec, I. Transfer inovací patenty, licence a celní úlevy v meziválečném Československu. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2014. s. 154

Zákon 91/2012 Sb. Zákon o mezinárodním právu soukromém In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z:
http://www.beck-online.cz/ [cit. 9. 8. 2018]

12. Ochrana duševního vlastnictví na Jihočeské univerzitě

RNDr. et Mgr. Růžena Štemberková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (JU) se, vedle svých stěžejních vzdělávacích a vědeckých aktivit, věnuje i uplatňování výsledků VaV do praxe. Takovéto uplatněné poznatky přispívají zcela určitě k rozvoji poznání, ale i rozvoji ve společenské sféře resp. oblasti. Využívané výsledky výzkumu a vývoje ze strany komerčních subjektů mohou zajistit případné další finance, jejichž následné využití uvnitř univerzity může vést k dalšímu rozvoji a rozšiřování služeb naší univerzity. Jihočeskou univerzitou (prostřednictvím Kanceláře transferu technologií) vydanou publikací Jak nakládat s výsledky aplikovaného výzkumu *(JCTT, 2018)* se uvádí: „Celý proces ochrany předmětů průmyslového vlastnictví a následného komerčního uplatnění vědeckých poznatků lze rozdělit do několika navazujících činností tzv. procesu. Proces začíná již identifikací výzkumného poznatku, který by mohl být využitelný v praxi a má k tomu tedy největší předpoklady. Poté je, s využitím odborníků, ověřeno, zda má tento poznatek skutečný komerční potenciál. Následuje rozhodnutí, zda bude JU jako zaměstnavatel uplatňovat práva k poznatku nebo zda tato práva může využít výzkumný pracovník jako původce poznatku. V další fázi je zajištěna ochrana práv průmyslového vlastnictví a stanoven vhodný následovný způsob komerčního uplatnění. Pro usnadnění přenosu výsledku výzkumu a vývoje do praxe vznikla v roce 2012 Kancelář transferu technologií," která zmíněný komercializační proces krok za krokem zajišťuje.

3. 12.1. Obecné schéma procesu komercializace

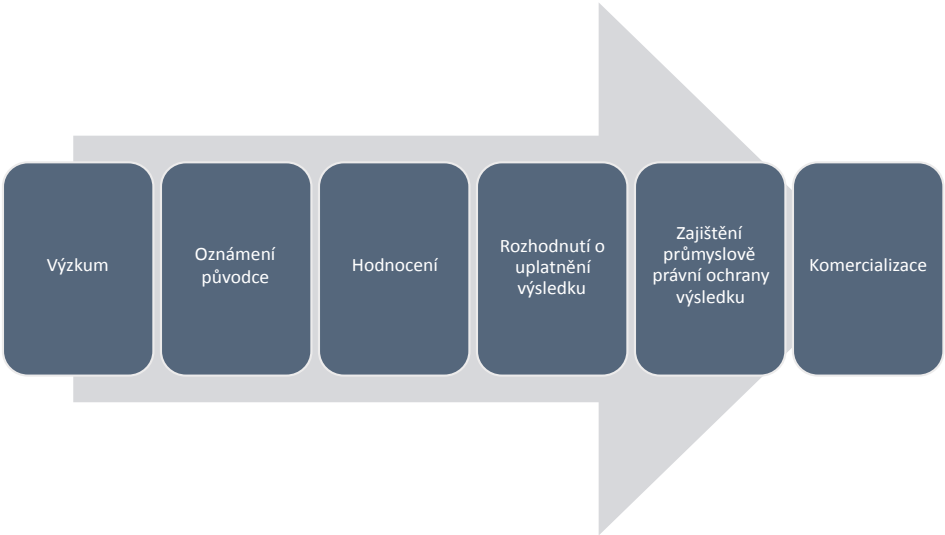

Autor: Štemberková, 2018

Kancelář transferu technologií na Jihočeské univerzitě se skládá z kmenové části pracovníků a dále zaměstnanců (technologických skautů), kteří pracují na jednotlivých fakultách a jsou tak v denním kontaktu s jednotlivými vědeckými týmy a mohou jim poskytnout odborné poradenství přímo na místě. Technologický skaut systematicky identifikuje a hodnotí výsledky výzkumu a vývoje, jež mohou být komerčně využitelné.

V případě, že se identifikuje výsledek výzkumu a vývoje, který by bylo možné chránit jako předmět průmyslového vlastnictví, je potřeba si uvědomit, že se nejprve musí zajistit jeho průmyslově právní ochrana. O možnostech, včetně jejího kompletního zajištění, Vám poradí zaměstnanci kanceláře transferu technologií. Následně vyplníte oznámení původce / spolupůvodce a tím začíná celý tento proces.

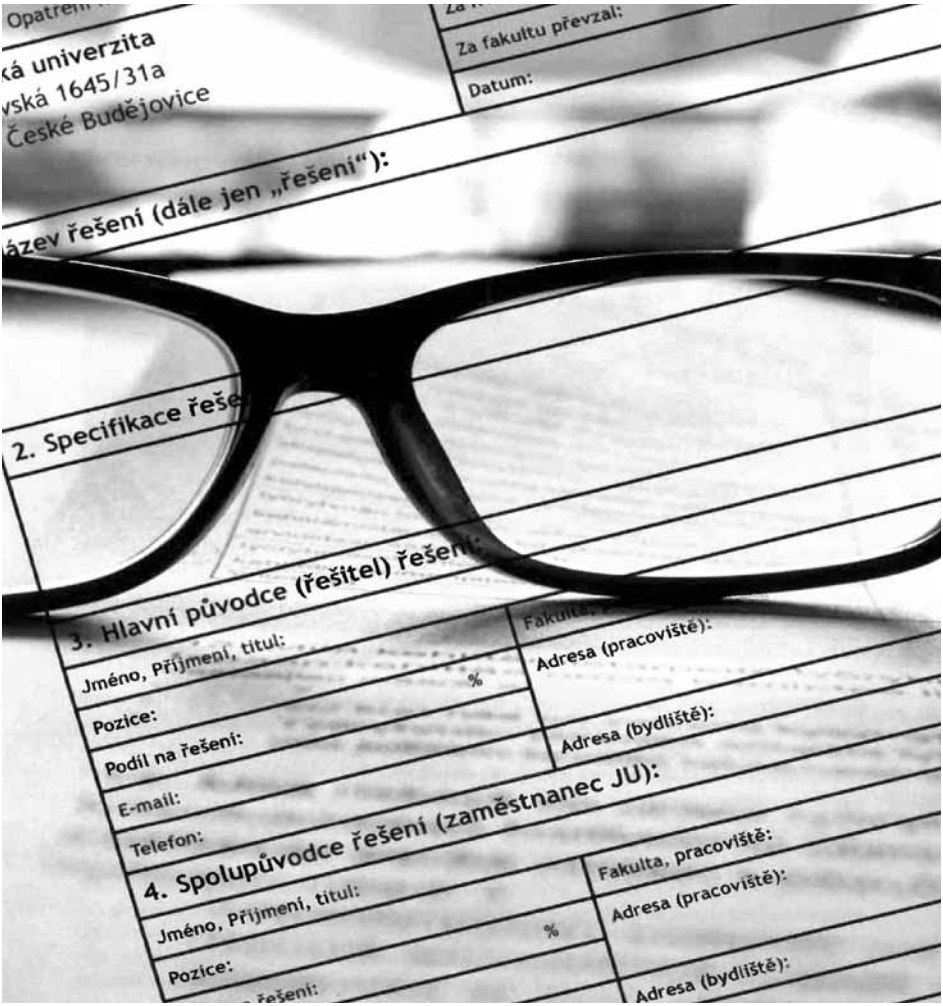

To umožní zaměstnavateli se s výsledkem v jeho úplnosti seznámit. Poté, co byl zaměstnavatel řádně informován, začíná běžet lhůta 3 měsíců, ve které je zaměstnavatel povinen se rozhodnout, zda právo na výsledek uplatní či nikoliv. Na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích se touto problematikou zabývá konkrétně Opatření rektora o nakládání s nehmotnými statky *(R274/2014)*.

Zveřejnění podstaty vašeho výsledku výzkumu a vývoje například formou diplomové nebo dizertační práce či publikováním ve vědeckém článku, znamená ztrátu novosti a takový výsledek tedy již chránit nelze. Pro zajištění rovnováhy mezi ochranou obchodních příležitostí a publikační činností lze doporučit, aby výzkumný pracovník, ve spolupráci s technologickým skautem nebo jiným pracovníkem kanceláře, vytvořil nejdříve publikační plán. V rámci tohoto plánu jsou uvedeny, bližší informace, dotýkajících se nových řešení s možným komerčním potenciálem. Jedná se zejména o informace kdy a za jakých okolností publikovat v odborné literatuře, kdy je možné zveřejnit své výsledky v rámci konferencí či je jinými způsoby veřejně prezentovat. Zároveň jsou zde uvedeny informace o případné podobě možností, jak lze publikovat ihned.

Pro průmyslově právní ochranu jsou většinově vybrány pouze takové výsledky, jež byly ohodnoceny jako komerčně zajímavé, a jejichž další rozvoji realizace budou zatíženy nižším rizikem neúspěchu oproti výsledkům, které do dalších fází nepostoupily.

Nejvýznamnějším mezníkem v rozhodování jsou v první řadě technologické faktory – zejména se jedná o novost, inovativnost řešení a zralost technologie. Dalším mezníkem pro rozhodnutí o zahájení procesu průmyslově právní ochrany jsou faktory tržní a ekonomické. Nalezení tržního potenciálu s dostatečně velkým trhem je klíčovým faktorem pro uplatnění vědeckého výsledku/technologie v praxi.

Kancelář transferu technologií je povinna vypracovat ke každému oznámenému výsledku s možným komerčním potenciálem stanovisko, které zahrnuje výše zmíněné technologické i ekonomické a tržní faktory, dále doporučené formy průmyslově právní ochrany, analýzu finanční náročnosti ochrany a popř. předběžný plán uplatnění výsledku v praxi. Toto stanovisko je předáno jak výzkumnému pracovníkovi – původci výsledku výzkumu a vývoje, tak děkanovi příslušné fakulty a následně rektorovi univerzity pro usnadnění rozhodnutí o uplatnění práv na výsledek.

Vypracované stanovisko kanceláří transferu technologií zahrnuje i informace, zda-li byl výsledek součástí nějakého realizovaného projektu, kdo bude hradit náklady spojené s průmyslově právní ochranou stejně jako informaci, kdo je hlavním původcem a případně dalšími spolupůvodci.

12.2 Schéma Průmyslově právní ochrany na JU

Pro proces rozpoznání příležitosti a rozhodnutí o průmyslově právní ochraně výsledku je v rámci JU vytvořen jednotný plán, v rámci kterého je nastavena časová osa procesu shrnující důležité termíny a důležité body rozhodnutí.

O tom, zda se na naší univerzitě uplatní právo na výsledek výzkumu a vývoje, rozhoduje rektor, a to nejpozději do 3 měsíců od prvního písemného oznámení o vzniku tohoto výsledku na základě předaných podkladů a stanovisek ze strany kanceláře transferu technologií.

4. Schéma: Průmyslově právní ochrany na JU

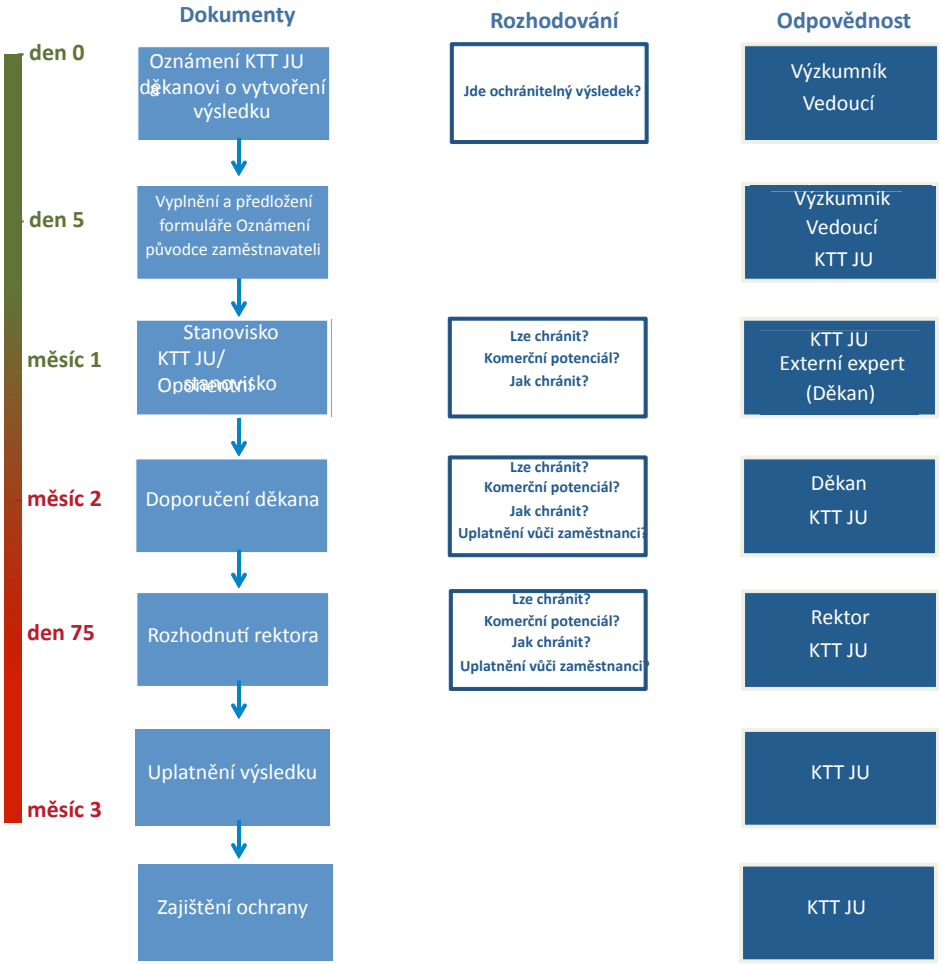

Převzato: Opatření rektora o nakládání s nehmotnými statky (R274/2014) (JCTT, 2015)

Pokud se univerzita, jako taková rozhodne své právo uplatnit, ztrácí zaměstnanec/zaměstnanci právo s výsledkem nakládat. Každý původce či spolupůvodce má však právo na uvedení svého jména coby původce výsledku a právo na přiměřenou odměnu. O tomto rozhodnutí je vždy výzkumný pracovník/původce výsledku informován písemně prostřednictvím vyplněného formuláře „Uplatnění výsledku vůči původci/spolupůvodci", který hlavní původce podepisuje na znamení potvrzení této informace.

Pokud univerzita právo na výsledek do 3 měsíců neuplatní, přejde resp. přechází toto právo zpět na původce. Původci vždy náleží jednorázová přiměřená odměna za výsledek, na který JU uplatnila svá práva. Dle Opatření rektora o nakládání s nehmotnými statky (R274/2014) výši této odměny stanovuje pro jednotlivé fakulty děkan a též vyplácí daná fakulta. Výše takovéto odměny není nikde stanovena.

Správná a vhodně zvolená ochrana duševního vlastnictví je nejdůležitější podmínkou, která předchází každé úvaze a jednotlivým krokům o nabídce a prodeji znalosti/technologie.

Ochranu výsledku zajišťuje a následně průmyslové vlastnictví JU spravuje Kancelář transferu technologií. Kancelář také poskytuje poradenství v oblasti ochrany duševního vlastnictví včetně poradenství v oblasti autorského práva. Rovněž zajištuje následné udržování ochrany po dobu, která je vyhodnocena a vykomunikována s původcem/původci jako vhodná a z hlediska procesu komercializace žádoucí.

Po úspěšné ochraně daného výsledku následuje fáze komerčního uplatnění výsledků výzkumu a vývoje především formou prodeje licence, dále se může jednat o založení nové společnosti tzv. spin-off firmy nebo navázání spolupráce s komerční firmou za účelem dalšího vývoje výsledku.

Patentování a prodej patentu či licence nebo know-how je jedna z hlavních cest komerčního uplatnění výsledků výzkumu a vývoje. Největší slabinou tohoto modelu je relativně slabá vazba mezi výzkumnými pracovišti, tj. původci výsledku, a jeho uživateli z komerční sféry. Zakládání spin-off společností je nejsložitější typ komerčního uplatnění výsledků výzkum a vývoj. Nese s sebou vysoké riziko neúspěchu a je nutno napřed investovat do kapitálu firmy, ale příslib výnosů je největší ze všech cest komerčního uplatnění. Společné výzkumně-vývojové projekty s komerčním subjektem jsou velmi výhodné a perspektivní pro univerzitní pracoviště. Umožňují rychlý přístup k finančním zdrojům. Mezi pracovníky výzkumné a komerční sféry existuje silná vazba, výzkumníci mohou rychle reagovat na poptávku trhu.

Kancelář transferu technologií ve spolupráci s původcem zpracuje plán komerčního uplatnění výsledku a navrhne vhodnou formu uplatnění.

Kancelář vede jednání s potencionálními zákazníky, aktivně vyhledává komerční partnery pro spolupráci a propaguje výzkumné aktivity jednotlivých fakult dále informuje o tom průběžně příslušného technologického skauta stejně jako hlavního původce daného předmětu.

Kancelář transferu technologií je taktéž kontaktní kanceláří pro firmy a komerční subjekty stejně jako profesionální oborové komory, které mají zájem o rozvoj spolupráce s JU v oblasti vědeckého výzkumu a vývoje, případného využívání laboratoří a jejich pracovních kapacit, pro případnou vzájemnou spolupráci či odborné konzultace, pro komunikaci a prodej práv k některým vybraným předmětům ochrany duševního vlastnictví formou licencí aj.

5. Schéma: Komercializace na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích

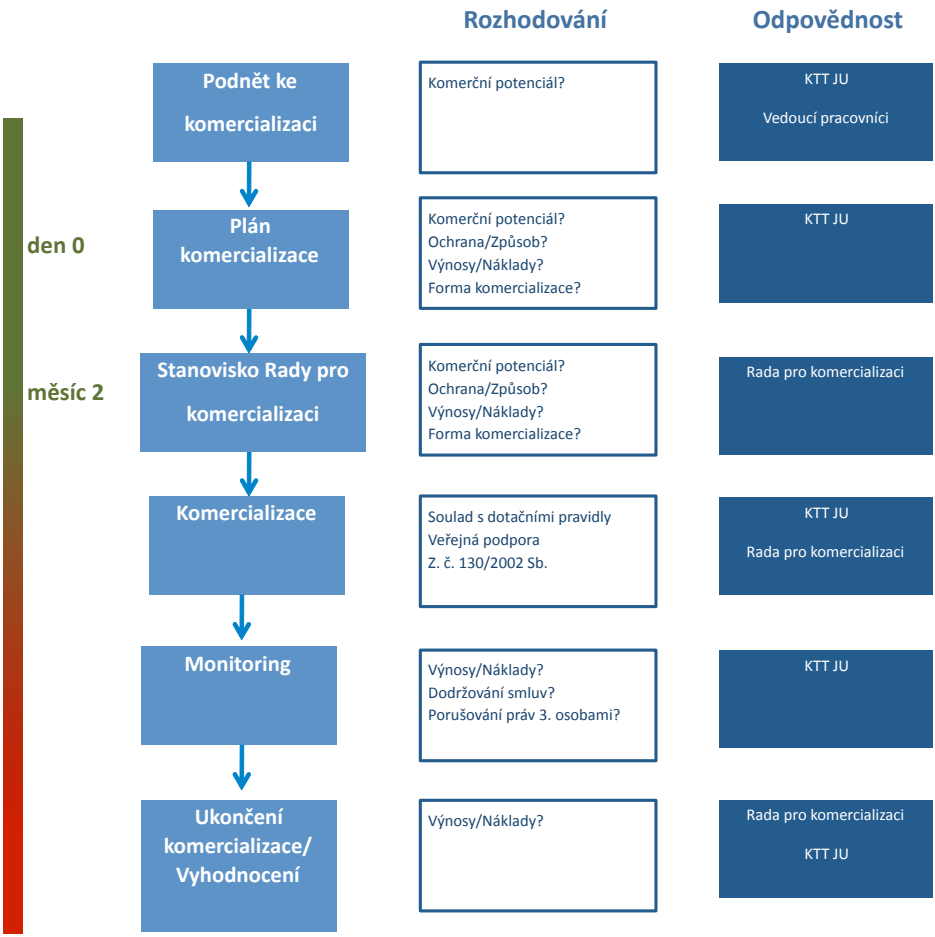

Převzato: Opatření rektora o nakládání s nehmotnými statky (R274/2014) (JCTT, 2015)

Seznam literatury

JCTT. Jak nakládat s výsledky aplikovaného výzkumu. 2015. Sbírka rozhodnutí a opatření Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Opatření rektora o nakládání s nehmotnými statky na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích R274_2014 ze dne 28.02.2014. Dostupné z: www.jctt.cz [cit. 5.6. 2018]

Přehled grafů a schémat

1. Schéma: Duševní vlastnictví
Autor: *Štemberková, 2018* 25

2. .Schéma: Fáze procesu komercializace vložit pod nadpis 5.2
Autor: *Štemberková, 2018* 27

3. Schéma: Obecné schéma procesu komercializace
Autor: *Štemberková, 2018* 65

4. Schéma: Průmyslově právní ochrany na JU
Převzato: *Opatření rektora o nakládání s nehmotnými statky (R274/2014) (JCTT, 2015)* 68

5. Schéma: Komercializace na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích
Převzato: *Opatření rektora o nakládání s nehmotnými statky (R274/2014) (JCTT, 2015)* 70

Poznámky:

Poznámky:

Poznámky:

Poznámky:

Poznámky:

Název: Úvod do problematiky duševního vlastnictví
Text neprošel formální jazykovou korekturou.
Autoři: RNDr. et Mgr. Růžena Štemberková, JUDr. Martin Slobodník,
Ing. Pavla Matulová, Ph.D., Ing. Petr Zdřálek, Ph.D., Mgr. Jan Černý
Editorka: doc. Ing. Mgr. Petra Marešová, Ph.D.
Odpovědný redaktor: RNDr. et Mgr. Růžena Štemberková
Vydavatel: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Kancelář transferu technologií
Místo a rok vydání: České Budějovice, 2018
Náklad: 500ks
Sazba a tisk: dot.DesignStudio s. r. o.
ISBN: 978-80-7394-710-1

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Graduation
School